

**ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ & ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΠΙΟΥ»

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Βιωματικός τουρισμός στο αγροτικό τοπίο της Νάξου
Περίπτωση μελέτης: Ο αμπελώνας στα Τρανά Αμπέλια Γλινάδου

Κατερίνα Γ. Αλεβιζου Λουμίτη

Επιβλέπουσα καθηγήτρια

Παπαφωτίου Μαρία, Καθηγήτρια, Διευθύντρια Εργ. Ανθοκομίας & Αρχιτεκτονικής Τοπίου Γ.Π.Α.

ΑΘΗΝΑ, 2023

**ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ & ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ**

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Βιωματικός τουρισμός στο αγροτικό τοπίο της Νάξου
Περίπτωση μελέτης: Ο αμπελώνας στα Τρανά Αμπέλια Γλινάδου

Experiential tourism in the rural landscape of Naxos
Case study: The vineyard at Trana Ampelia, in Glinado

Κατερίνα Γ. Αλεβιζου Λουμίτη

Εξεταστική Επιτροπή

Παπαφωτίου Μαρία, Καθηγήτρια, Διευθύντρια Εργ. Ανθοκομίας & Αρχιτεκτονικής Τοπίου Γ.Π.Α. (επιβλέπουσα)

Παρασκευοπούλου Αγγελική, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Γκόλτσιου Κατερίνα, Επίκουρη Καθηγήτρια

Βιωματικός τουρισμός στο αγροτικό τοπίο της Νάξου . Περίπτωση μελέτης: Ο αμπελώνας στα Τρανά Αμπέλια Γλινάδου

ΠΜΣ Αρχιτεκτονικής Τοπίου
Τμήμα Φυτικής Παραγωγής
Εργαστήριο Ανθοκομίας & Αρχιτεκτονικής Τοπίου

Περίληψη

Η παρούσα εργασία με θέμα, βιωματικός τουρισμός στο αγροτικό τοπίο της Νάξου, αφορά στην μελέτη και πρόταση ένταξης αγροτουριστικών δράσεων σε υφιστάμενο βιολογικό αμπελώνα στο νησί της Νάξου. Ο χώρος βρίσκεται στο δυτικό τμήμα του νησιού, πλησίον του οικισμού του Γλινάδου που απέχει 6 χιλιόμετρα από την χώρα της Νάξου, στη θέση Τρανά Αμπέλια. Πρόκειται για οροπέδιο μεσημβρινό, επικλινές 5%, σε υψόμετρο 150 μέτρων. Στα πλαίσια της εργασίας πραγματοποιήθηκε δευτερογενής βιβλιογραφική έρευνα για την αμπελουργία και την οινοπαραγωγή, τον αγροτουρισμό και τον οινικό τουρισμό. Στη συνέχεια διερευνήθηκε το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για την αμπελουργία, την οινοπαραγωγή και τον αγροτουρισμό (ιδιαίτερως για τις Κυκλάδες). Επιπρόσθετα μελετήθηκαν χαρακτηριστικά στοιχεία της Νάξου καθώς και οι αμπελώνες του νησιού όσον αφορά τα μορφολογικά χαρακτηριστικά τους την τυπολογία και τις καλλιεργητικές τεχνικές τους. Επιπλέον αναλύθηκε ο βιολογικός αμπελώνας του Τρανάμπελου και η υφιστάμενη κατάστασή του. Σε συνέχεια των συμπερασμάτων της παραπάνω μελέτης σχεδιάστηκε πρόταση επέκτασης του αμπελώνα με αγροτουριστικές δράσεις και προσθήκη οινοποιείου.

Επιστημονική περιοχή: Τοπιακή Αρχιτεκτονική

Λέξεις κλειδιά: Αγροτουρισμός, Οινοτουρισμός, Αμπελώνας, βιολογική καλλιέργεια, Κυκλάδες, Νάξος

Experiential tourism in the rural landscape of Naxos. Case study: The vineyard at Trana Ampelia, in Glinado

MLA Landscape Architecture

Department of Crop Science

Laboratory of Floriculture and Landscape Architecture

Abstract

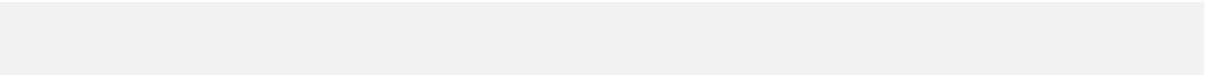
The present thesis, with the theme, experiential tourism in the rural landscape of Naxos, concerns the study and proposal for the inclusion of agro-tourism activities in an existing organic vineyard on the island of Naxos. The site is located in the western part of the island, near the settlement of Glinados, which is 6 kilometers from the town of Naxos, in the location of Trana Abelia. It is a meridian plateau, sloping 5%, at an altitude of 150 meters. As part of the work, secondary literature research was carried out on viticulture and wine production, agritourism and wine tourism. Then the current institutional framework for viticulture, wine production and agro-tourism (particularly for the Cyclades) was investigated. In addition, characteristic elements of Naxos were studied as well as the vineyards of the island in terms of their morphological characteristics, typology and cultivation techniques. In addition, the organic vineyard of Tranampelos and its current situation were analyzed. Following the conclusions of the above study, a proposal was drawn up to expand the vineyard with agro-tourism activities and the addition of a winery

Scientific area: Landscape Architecture

Keywords: Agritourism, Wine tourism, Vineyard, organic farming, Cyclades, Naxos

«Γλύκα μεγάλη είχε το νησί ετούτο, ησυχία πολλή, αγαθά τα πρόσωπα των ανθρώπων, σοροί τα πεπόνια, τα ροδάκινα, τα σύκα και η θάλασσα ήρεμη.»

Αναφορά στο Γκρέκο, Νίκος Καζαντζάκης

Ευχαριστίες

Με αφορμή την ολοκλήρωση των μεταπτυχιακών σπουδών μου, στο διετές Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών Αρχιτεκτονικής Τοπίου, του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω τις καθηγήτριες και τους καθηγητές μου, για τον χρόνο και τις γνώσεις που προσέφεραν.

Συγχρόνως, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την καθηγήτρια κα Παπαφωτίου Μαρία, για την καθοδήγησή της σε όλη τη διάρκεια των σπουδών μου, καθώς και για την υποστήριξή ως επιβλέπουσα καθηγήτρια στην εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Επιπρόσθετα, ευχαριστώ ιδιαίτερος τα μέλη της εξεταστικής επιτροπής.

Τέλος, ευχαριστώ πολύ τους ανθρώπους μου, γονείς, φίλες, φίλους και αδέρφια, για την πολύτιμη υποστήριξή τους σε όλη τη διάρκεια αυτής της διαδρομής.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	2
Abstract	3
Ευχαριστίες	5
Περιεχόμενα	6
Ευρετήριο εικόνων	7
Ευρετήριο χαρτών	9
Ευρετήριο Σχεδίων	9
Εισαγωγή.....	11
Σκοπός και στόχοι	11
Κεφάλαιο 1: Θεωρητικές αφετηρίες ορισμοί	13
1.1 Η άμπελος.....	13
1.2 Αμπελουργία Οινολογία οινοπαραγωγή.....	17
1.3 Αγροτουρισμός οινικός τουρισμός	24
1.4 Το τοπίο των αμπελώνων.....	28
1.5 Αμπελοτόπια στις Κυκλάδες.....	29
Κεφάλαιο 2ο: Θεσμικό πλαίσιο	32
Σελίδα	6

2.1 Ελληνικοί και κοινοτικοί κανονισμοί που αφορούν την αμπελοκαλλιέργεια	32
2.2 Κανονισμοί βιολογικής οινοπαραγωγής	36
Κεφάλαιο 3ο: Αναφορά στον τόπο	38
3.1 Η Νάξος	38
Κεφάλαιο 4ο : Ο αμπελώνας στα Τρανά Αμπέλια, Γλινάδου	54
4.1 Θέση – Πρόσβαση – Χωρικές ποιότητες	54
4.2 Συμπεράσματα	60
Κεφάλαιο 5ο: Η πρόταση.....	61
Επίλογος	77
Βιβλιογραφία	78
Παραρτήματα	84

Ευρετήριο εικόνων

Εικόνα 1 Το φυτό της αμπέλου πηγή: Ασημακοπούλου and Αλεξόπουλος, 2013.....	14
Εικόνα 2 Μορφολογικά χαρακτηριστικά του φύλου κυ πηγή: Κούσουλας 1995.....	15
Εικόνα 3 Συστήματα κλαδέματος της αμπέλου πηγή: Κούσουλας, 1995	18
Εικόνα 4 Τρύγος Σεπτέμβρης ποταμίσι Τρανά Αμπλεια Νάξος πηγή: προσωπικό αρχείο	20
Εικόνα 5 τρύγος φωκιανό Αύγουστος Κινίδαρος Νάξος πηγή:προσωπικό αρχείο	20
Εικόνα 6 Αμπελώνας στον Κινιδάρο Νάξος πηγή: προσωπικό αρχείο.....	28

Εικόνα 7	Αμπελώνας Ασύρτικου στη Σαντορίνη	πηγή: http://www.newwinesofgreece.com/en/assyrtiko_santorinis_3/index.html	29
Εικόνα 8	Μητάτο στην Ποταμιά Νάξος	πηγή: προσωπικό αρχείο	30
Εικόνα 9	Αμπελώνες σε αναβαθμίδες Σάμος	πηγή: https://www.google.com/search?q=%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%B5%CE%BB%CF%8E%CE%BD%CE%B5%CF%82+%CF%83%CE%B5+%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B2%CE%B1%CE%B8%CE%BC%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%82&tbm=isch&ved=2ahUKEwjch-H25cz_AhUM_rslHfjeCbgQ2-	30
Εικόνα 10	Ξερολιθιές στον κινίδαρο για τη διαχείριση ομβρίων	πηγή: προσωπικό αρχείο	31
Εικόνα 11	Αχτιά Ποταμιά Νάξος	πηγή: προσωπικό αρχείο	39
Εικόνα 12	Καυκάρια Κινίδαρος Νάξος	πηγή: προσωπικό αρχείο	40
Εικόνα 13	Καλουργιές Αγιερσανί Νάξος	πηγή: προσωπικό αρχείο	40
Εικόνα 14	Δημογραφικά στοιχεία για τη Νάξο	πηγή: ΕΛΣΤΑΤ	44
Εικόνα 15	Θέασεις προς το βορρά απο τον αμπελώνα στα Τρανά Αμπέλια	πηγή: προσωπικό αρχείο	55
Εικόνα 16	Αμπελώνας απόψη προς το βορρά	πηγή: προσωπικό αρχείο	58
Εικόνα 17	Αμπελώνας - άποψη προς το νότο	πηγή: προσωπικό αρχείο	58
Εικόνα 18	Αμπελώνας - Τρύγος Σεπτεμβρίου	πηγή: προσωπικό αρχείο	58
Εικόνα 19	Σκίτσο κεντρικής ιδέας	πηγή: προσωπικό αρχείο	63
Εικόνα 20	Καλλιεργητικές εργασίες στον αμπελώνα	πηγή: προσωπικό αρχείο	75

Εικόνα 21 Καλλιεργητικές εργασίας στον ελαιώνα 76

Ευρετήριο χαρτών

Χάρτης 1 Θέση της νήσου Νάξου πηγή:
<https://gaia.igme.gr/portal/apps/webappviewer/index.html?id=61dc7b67790944a198d4dbdc876d1a3c> 38

Χάρτης 2 Τα χωριά του Λιβαδιού πηγή:
<https://gaia.igme.gr/portal/apps/webappviewer/index.html?id=61dc7b67790944a198d4dbdc876d1a3c> 41

Χάρτης 3 Οικόπεδο αμπελώνα στα Τρανά Αμπέλια πηγή:
<https://earth.google.com/web/@37.06678662,25.40229934,118.65902185a,5406.00483438d,35y,347.91054015h,0t,0r> 54

Χάρτης 4 Γεινίαση θέσης Τρανά Αμπέλια με τα λιβαδικά χωριά πηγή:
<https://earth.google.com/web/@37.06678662,25.40229934,118.65902185a,5406.00483438d,35y,347.91054015h,0t,0r> 54

Χάρτης 5 Γεινίαση | προσβάσεις | θεάσεις | χρήσεις πηγή: προσωπικό αρχείο 56

Χάρτης 6 Προσβάσεις | καλλιέργειες | δομικά στοιχεία πηγή: προσωπικό αρχείο 57

Ευρετήριο Σχεδίων

Σχέδιο 1 Αποτύπωση 59

Σχέδιο 2 Σκίτσα προμελέτης.....	67
Σχέδιο 3 Γενική κάτοψη.....	68
Σχέδιο 4 Γενικής κάτοψης και τρισδιάστατες απεικονίσεις	69
Σχέδιο 5 Συνθετική πρόταση για την περιοχή του μητάτου	70
Σχέδιο 6 Κατασκευαστικές λεπτομέρειες.....	71
Σχέδιο 7 Σύνθεση οινοποιείου	73

Εισαγωγή

Σκοπός και στόχοι

Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η δημιουργία ενός αγροτουριστικού συστήματος στον πλαίσιο ενός υπάρχοντος αμπελώνα, στη θέση Τρανά Αμπέλια, στο Γλινάδο της Νάξου, με τρεις άξονες λειτουργίας: της παραγωγής, της εκπαίδευσης και του αγροτουρισμού.

Το νησί της Νάξου από το παρελθόν μέχρι και σήμερα αποτελεί σημείο αναφοράς στην αγροτική παραγωγή των κυκλαδονήσων, ωστόσο υστερεί στον τομέα της οινοπαραγωγής. Σκοπός της παρούσας διπλωματικής είναι η ανάδειξη και ανάπτυξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και ποιοτήτων των οινοπαραγωγών αμπελώνων της Νάξου, η εκπαίδευση σχετικά με τις ιδιαίτερες γηγενής ποικιλίες που συνθέτουν τον χαρακτήρα του κυκλαδίτικου terroir. Στόχος ήταν η σύνθεση ενός κέντρου άρρηκτα συνδεδεμένο με την παραγωγή, την εκπαίδευση και τον αγροτουρισμό, που δίνει ίσες δυνατότητες σε ντόπιους και τουρίστες στην εκπαίδευση όντας ένα κέντρο δια βίου μάθησης. Αναγνωρίζοντας τις προβληματικές των φυτοφαρμάκων και τις συνήθειες επιβλαβής για το περιβάλλον πρακτικές το κέντρο μπορεί να αποτελέσει σχολείο για τις καλλιεργητικές τεχνικές της βιολογικής καλλιέργειας και της περμακουλτούρας. Επιπλέον, η κατανόηση της αμπελοργίας και οινοπαραγωγής είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το τελικό προϊόν, κατά συνέπεια προτείνεται η δημιουργία οινοποιείου μέσα στην σύνθεση του αμπελώνα. Με τον τρόπο αυτό ο χώρος είναι επισκέψιμος και για όσους επιθυμούν να γευτούν τις γηγενής παραγόμενες ποικιλίες. Τέλος με στόχο το άνοιγμα και τη σύνδεση του κέντρου με την κοινότητα, προτείνεται η προσωρινή στέγαση των τουριστών που θα επισκέπτονται το κέντρο, να καλύπτεται μέσα από δίκτυο καταλυμάτων του διπλανού χωριού του Γλινάδου, τα οποία δεν χρησιμοποιούνται.

Υλικά και Μέθοδοι

Στα πλαίσια της μελέτης και ανάλυσης του θέματος, πραγματοποιήθηκε δευτερογενής βιβλιογραφική έρευνα για την αμπελουργία και την οινοπαραγωγή, τον αγροτουρισμό και τον οινικό τουρισμό. Συγχρόνως, διερευνήθηκε το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για την αμπελουργία, την οινοπαραγωγή και τον αγροτουρισμό (ιδιαίτερως για τις Κυκλάδες). Σχετικά με τον τόπο της μελέτης, αναλύθηκαν χαρακτηριστικά στοιχεία της Νάξου καθώς και οι αμπελώνες του νησιού όσον αφορά τα μορφολογικά χαρακτηριστικά τους την τυπολογία και τις καλλιεργητικές τεχνικές τους, μέσω δευτερεύουσας βιβλιογραφικής έρευνας και ανάλυσης. Καταληκτικά, μέσω επιτόπιας μελέτης, έγινε αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης του βιολογικού αμπελώνα του Τρανάμπελου και αναλύθηκαν σε βάθος οι ιδιαίτερες χωρικές ποιότητες του τόπου και της θέσης του, καθώς και των αναγκών του. Σε συνέχεια των συμπερασμάτων της παραπάνω μελέτης σχεδιάστηκε πρόταση επέκτασης του αμπελώνα με αγροτουριστικές δράσεις και προσθήκη οινοποιείου. Η πρόταση αποτυπώνεται σε σχέδια κατόψεων, οψοτομών και τρισδιάστατων ρεαλιστικών απεικονίσεων.

Κεφάλαιο 1: Θεωρητικές αφηρηρίες | ορισμοί

Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας κρίνεται αναγκαία η έρευνα και εμπάθυνση στις βασικές έννοιες που πραγματεύονται. Πιο συγκεκριμένα στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μια ανάλυση και μελέτη πάνω στο αμπέλι ως φυτικό υλικό και στα παράγωγα προϊόντα του. Επιπλέον αναλύονται οι έννοιες της αμπελουργίας και της οινολογίας, της οينوποίησης και της βιώσιμης αμπελοκαλλιέργειας. Στη συνέχεια αποδίδονται οι έννοιες του αγροτουρισμού και οινικού τουρισμού. Επιπρόσθετα ορίζονται τα τοπία των αμπελώνων στο πλαίσιο των αγροτικών τοπίων και αναλύονται περαιτέρω τα κυκλαδίτικα αμπελοτόπια.

1.1 Η άμπελος

1.1.1 Βοτανική ταξινόμηση της αμπέλου

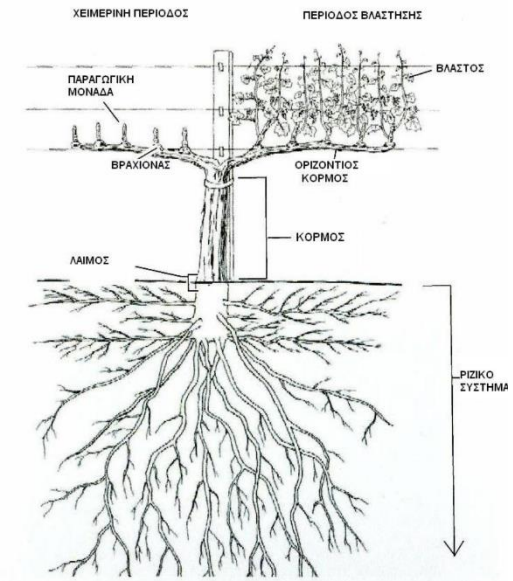
Το αμπέλι ή κλήμα είναι αγγειόσπερμο πολυετές φυτό με γρήγορη ανάπτυξη και ανήκει στην οικογένεια των αμπελιδών Vitaceae της τάξης Rhamnales. Η οικογένεια περιλαμβάνει δεκατέσσερα (14) γένη από τα οποία μονάχα το γένος *Vitis* σχετίζεται με την αμπελουργία. Στο γένος αυτό υπάγεται το υπογένος *euvitis* στο οποίο ανήκει το είδος *Vitis vinifera*, η αλλιώς η άμπελος | οينوφόρος -- ευρωπαϊκό αμπέλι και άλλα ασιατικά και αμερικάνικα είδη. Ταυτόχρονα στο γένος *Vitis* υπάγεται και το γένος *Muscandinia* στο οποίο ανήκουν είδη της β. Αμερικής με γνωστές ιδιότητες σχετικά με την ανοχή τους σε προσβολές φυλλοξήρας, νηματώδων και στον ιό του μολυσματικού εκφυλισμού (Gladstones 1992). Τα προαναφερθέντα είδη είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν σε διασταυρώσεις με στόχο την δημιουργία υποκειμένων ανθεκτικών στις προαναφερθείσες προσβολές. Τέλος στο είδος *Vitis vinifera* ανήκουν τα υποείδη *V. vinifera silvestris* και το *V. vinifera sativa* που περιλαμβάνει όλες τις καλλιεργούμενες ποικιλίες αμπέλου (Κούσουλας, 1995).

1.1.2 Μορφολογικά χαρακτηριστικά

Το φυτό της αμπέλου όπως φαίνεται στην εικόνα 1 αποτελείται από:

- ο Το ριζικό σύστημα
- ο Τον κορμό
- ο Τις κλιματίδες
- ο Τα φύλλα
- ο Τους έλικες
- ο Τους οφθαλμούς
- ο Τα άνθη
- ο Τους καρπούς

Το ριζικό σύστημα αποτελείται από την κύρια ρίζα, τα ριζικά μπράτσα που αποτελούν τις δευτερεύουσες ρίζες και τα ριζικά τριχίδια για την απορρόφηση νερού και θρεπτικών στοιχείων από το έδαφος. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ο κύριος όγκος του ριζικού συστήματος εκτείνεται σε βάθος είκοσι (20) έως ογδόντα (80) εκατοστών. Το ριζικό σύστημα, είναι αρχικά πασσαλώδες και εκτείνεται κατακόρυφα βαθιά στο έδαφος αναζητώντας υγρασία (Ασημακοπούλου και Αλεξόπουλος, 2013). Το σύστημα μόρφωσης που επιλέγεται για την εκάστοτε καλλιέργεια διαμορφώνει το ύψος του κορμού του φυτού το οποίο κυμαίνεται συνήθως από είκοσι (20) εκ. έως και δύομισι (2,5) μ. Όσον αφορά το σχήμα των φύλλων (εικόνα 2), είναι πλατύ παλαμοειδές με ή χωρίς λοβούς, γεγονός που ορίζει η εκάστοτε ποικιλία. Η έκπτυξη των φύλλων γίνεται σταδιακά πάνω στο βλαστό και η διάρκεια ανάπτυξής τους είναι τριάντα(30) έως σαράντα(40) ημέρες. Η πτώση του φυλλώματος του φυτού γίνεται τέσσερις(4) με πέντε(5) μήνες μετά την έκπτυξή τους. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι έλικες αφορούν φυτικούς σχηματισμούς, κοινής προέλευσης με τα άνθη (Κούσουλας 1995). Επιπρόσθετα, η ράγα ή ρώγα αποτελεί τον καρπό του αμπελιού. Πιο αναλυτικά αποτελεί

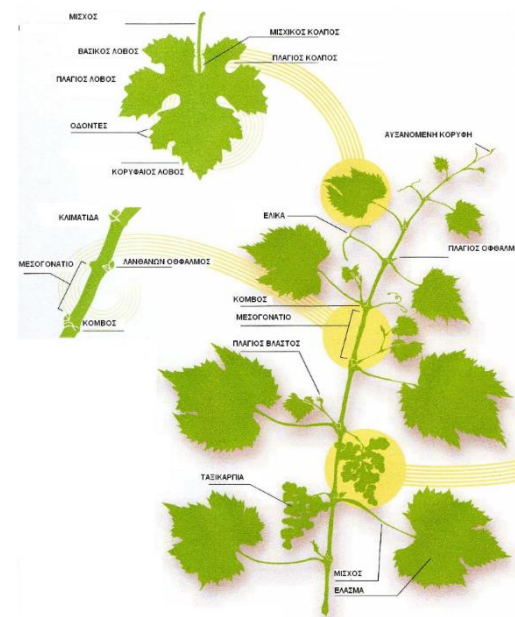
Εικόνα 1 Το φυτό της αμπέλου πηγή: Ασημακοπούλου and Αλεξόπουλος, 2013

σαρκώδη καρπό που αποτελείται από τη σάρκα και τα γίγαρτα και το περικάρπιο που τα περιβάλλει. Οι καρποί της αμπέλου εμφανίζονται σε ταξικαρπίες.

1.1.3 Φυσιολογία της αμπέλου

Όσον αφορά τη φυσιολογία της αμπέλου, είναι σημαντικό να αναφερθούν τα πέντε(5) στάδια ανάπτυξης των πρέμνων. Καταρχάς, η πρώτη φάση αναφέρεται σε αυτήν της αύξησης η οποία περιλαμβάνει την έναρξη της βλάστησης έως και την ωρίμανση των καρπών. Συγχρόνως σε αυτή τη φάση εμπεριέχονται μορφολογικές διεργασίες εκβλάστησης λανθανόντων οφθαλμών, η ανάπτυξη και διαφοροποίηση βλαστών και η ανάπτυξη και ωρίμανση των καρπών. Η δεύτερη φάση αφορά, αυτή του αποθησαυρισμού που ξεκινά τους μήνες Ιούλιο – Αύγουστο, αφότου σταματά η αύξηση του μήκους των βλαστών και καταλήξει με την πτώση του φυλλώματος. Η χειμερία ανάπαυση, αφορά την τρίτη φάση κατά την οποία δεν παρατηρείται βλαστική ανάπτυξη και η μεταβολική δραστηριότητα είναι πολύ χαμηλή (Ζαμβούτης και Τσιβεριώτου 2003). Αναφορικά με τη διάρκεια αυτής της φάσης, το ξεκίνημα τοποθετείται στην ολοκλήρωση της πτώσης του φυλλώματος και ολοκληρώνεται με την νέα βλαστική φάση. Η τέταρτη φάση, αφορά στη διακίνηση αποθησαυριστικών ουσιών και σχετίζεται με την αυξημένη μεταβολική δράση στο πρέμνο του φυτού, δηλαδή την κινητοποίηση αποθησαυριστικών ουσιών (διακίνηση υδατανθράκων). Ταυτόχρονα η φάση συνδέεται χρονικά και με το φαινόμενο της δακρύρροιας (Ασημακοπούλου και Αλεξόπουλος 2013). Συγχρόνως με την καρπόδεση γίνεται μεταφορά των ουσιών αυτών προς τους αναπτυσσόμενους καρπούς (Δημητρακάκης 1998). Τέλος η αναπαραγωγική φάση τοποθετείται χρονικά, από τον σχηματισμό ανθικών καταβολών σε λανθάνοντες οφθαλμούς έως την ωρίμανση των καρπών.

Τέλος οι εκάστοτε εδαφοκλιματικές συνθήκες αποτελούν τους σημαντικότερους παράγοντες που επηρεάζουν την παραγόμενη ποσότητα και ποιότητα αμπελουργικών προϊόντων. Πιο συγκεκριμένα οι φυσικές και χημικές ιδιότητες του εδάφους, η μηχανική του σύσταση, η περιεκτικότητα σε οργανική ουσία, το βάθος, το pH., η περιεκτικότητα σε άλατα και άλλα θρεπτικά στοιχεία είναι παράγοντες ιδιαίτερα σημαντικοί για την αύξηση της ποσότητας της παραγωγής καθώς και την διασφάλιση ποιοτικών χαρακτηριστικών των αμπελουργικών

Εικόνα 2 Μορφολογικά χαρακτηριστικά του φύλλου κυ πηγής: Κούσουλας 1995

προϊόντων. Ταυτόχρονα οι συνθήκες θερμοκρασίας της εκάστοτε περιοχής, τα επίπεδα βροχοπτώσεων και υγρασίας, ο άνεμος αναφορικά τόσο με την ένταση όσο και με την κατεύθυνση καθώς και η ηλιακή έκθεση, μπορούν κατά τον ίδιο τρόπο να επηρεάσουν την ετήσια παραγωγή (Ζαμβούτης και Τσιβεριώτου 2003).

1.1.4 Εχθροί και ασθένειες

Σύμφωνα με τον Δημητρακάκη, οι σημαντικότεροι εχθροί της αμπέλου είναι:

- Η φυλλοξήρα: *Phylloxera vastatrix*. Προκαλεί σοβαρά προβλήματα στην ευρωπαϊκή άμπελο (*Vitis vinifera*) και αντιμετωπίζεται με την χρησιμοποίηση αμερικάνικων ανθεκτικών στη ριζόβια μορφή φυλλοξήρας υποκειμένων
- Ευδεμίδα: *Lobesia botrana*
- Άλτης της αμπέλου: *Altica ampelophaga*
- Ωτιόρυγχος: *Otiorrhynchus sulcatus*
- Τσιγαρόλος: *Byctiscus betulae*
- Σκουλήκι της αμπέλου (χρυσοκάνθαρος): *Anomala vitis*
- Ψευδόκοκκος: *Pseudococcus vitis*
- Σφήκες: *Vespa spp.*
- Τετράνυχος: *Tetranychus urticae*
- Ερίνωση: *Eriophyes vitis*
- Πυραλίδα: *Spraganothis pilleriana*
- Νηματώδεις: *Xiphinema spp.*, *Tylen chulus spp.*, *Meloidogyne spp*

Οι βασικότερες ιολογικές ασθένειες είναι:

- Μολυσματικός εκφυλισμός της αμπέλου
- Καρούλιασμα των φύλλων

Οι βακτηριολογικές ασθένειες είναι:

- Καρκίνος της αμπέλου: *Agrobacterium tumefaciens*

- ο Τσικλικ μαράζι: *Xanthomonas ampelina*

Και οι σημαντικές μυκητολογικές ασθένειες είναι:

- ο Περονόσπορος: *Plasmopora viticola*
- ο Ωίδιο: *Uncinula necator*
- ο Φώμοψη: *Phomopsis viticola*
- ο Τεφρά σήψη: *Botrytis cinerea*
- ο Ίσκα: *Polyporus (Phellinus) igniarius, Stereum hirsutum*
- ο Ευτυπίωση: *Eutypa lata*
- ο Σηφιρριζιές : *Armillaria mellea, Rosellinia necatrix*

1.2 Αμπελουργία | Οινολογία | οينوπαραγωγή

1.2.1 Αμπελουργία

Η αμπελουργία αποτελεί κλάδο της γεωργίας. Είναι συγχρόνως το σύνολο των δραστηριοτήτων των πρακτικών και των γνώσεων σχετικών με την καλλιέργεια του αμπελιού. Η αμπελουργία αποτελεί την επιστήμη μελέτης της καλλιέργειας του αμπελιού με στόχο τη βέλτιστη ποιότητα των προϊόντων του ('Αμπελουργία' 2022). Έχει άμεση σχέση με την επιστήμη και την πρακτική της οινολογίας και της οينوπαραγωγής. Τα αμπελουργικά προϊόντα είναι τα επιτραπέζια σταφύλια, οι σταφίδες και ο οίνος. Πιο συγκεκριμένα οι σημαντικότερες καλλιεργητικές εργασίες που εφαρμόζονται στα αμπελοτόπια είναι καταρχάς η κατεργασία του εδάφους, τα κλαδέματα, η λίπανση, η ζιζανιοκτονία, η φυτοπροστασία και η άρδευση.

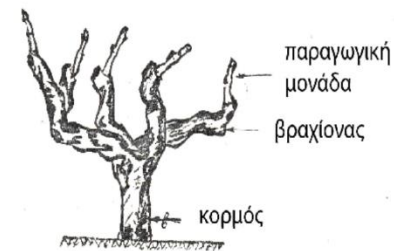
Στην περίπτωση εγκατάστασης νέου αμπελώνα, οι ανάγκες και οι εργασίες είναι σαφώς πιο συγκεκριμένες. Κατ' αρχάς είναι κυρίαρχης σημασίας η επιλογή της θέσης, σε συνδυασμό με το έδαφος και το κλίμα καθώς και την έκθεση και το ανάγλυφο. Μπορεί η απόδοση της παραγόμενης ποσότητας και της ποιότητας να είναι συνάρτηση των παραπάνω παραγόντων ωστόσο η ίδια η ποικιλία μπορεί να καθορίσει τόσο την ποιότητα όσο και την ποσότητα της παραγωγής. Η επιλογή των θέσεων διαφέρει ανάλογα με την περιοχή και τις

συνθήκες. Πιο συγκεκριμένα στην Βόρεια Ελλάδα, γίνεται επιλογή θέσεως σε πλαγιές με νότιο προσανατολισμό. Στην περίπτωση της Νότιας Ελλάδας ο νότιος προσανατολισμός αποφεύγεται στις περιπτώσεις περιοχών με πολύ υψηλές θερμοκρασίες (Ασημακοπούλου και Αλεξόπουλος 2013). Ανάλογα με την τοποθεσία, την επιλογή των καλλιεργητικών τεχνικών, την χρήση ή όχι ελκυστήρων, γίνεται η χάραξη του αμπελώνα. Οι χαράξεις αφορούν τετράγωνες, ορθογώνιες, ρομβοειδείς συστοιχίες και χαράξεις ανάλογα με ισούψεις καμπύλες του οικοπέδου ή τις πεζούλες. Οι αποστάσεις ορίζονται από τις συνθήκες (θερμοκρασία, αέρας) που επικρατούν στην εκάστοτε περιοχή, την χάραξη, τις καλλιεργητικές έως μεθόδους και την ποικιλία, και είναι συνήθως από 2-2,5 μέτρα και 1,8 έως 2 μέτρα (Ζαμβούτης και Τσιβεριώτου 2003).

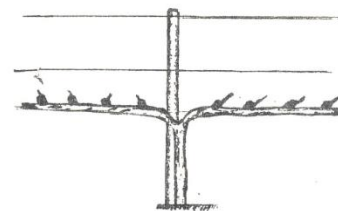
Επιπλέον κρίνεται αναγκαίο στα πλαίσια της εργασίας να αναφερθούν και οι καλλιεργητικές εργασίες που εφαρμόζονται σε έναν αμπελώνα. Οι εργασίες αυτές αφορούν, την κατεργασία του εδάφους, τις φυτοπροστατευτικές εργασίες και την ζιζανιοκτονία, τα κλαδέματα, την άρδευση καθώς και τη λίπανση. Κατά τον πρώτο χρόνο είναι σημαντικό να εφαρμοσθούν ελαφρά σκαλίσματα για την απομάκρυνση ζιζανίων, να απομακρυνθούν οι λαίμαργοι βλαστοί, να δίνει δέσιμο του πρέμνου σε πάσσαλο, να γίνει άρδευση δύο (2) έως τέσσερις(4) φορές τους θερινούς μήνες και τέλος να γίνει προληπτικός ψεκασμός μυκητοκτόνων για περονόσπορο και ωίδιο.

Όσον αφορά το κλάδεμα, τα συστήματα μόρφωσης των πρέμνων, μπορούν να χωριστούν σε γραμμικά, κυπελλοειδή και μικτά που αφορούν τις κρεβατίνες (εικόνα 3). Στην Ελλάδα οι οινοποιήσιμες ποικιλίες κλαδεύονται σε κυπελλοειδή ή γραμμικά σχήματα, μονόπλευρα ή αμφίπλευρα (Δημητρακάκης 1998). Επιπρόσθετα, τα κλαδέματα διακρίνονται σε αυτά των κλαδεμάτων καρποφορίας, τα χλωρά κλαδέματα, που αφορούν το βλαστολόγημα, κορφολόγημα, χαράκωμα και αραιώμα.

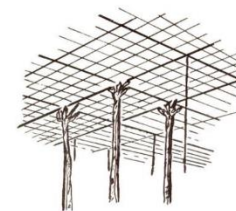
Στο σημείο αυτό είναι πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν εναλλακτικοί μέθοδοι ζιζανιοκτονίας ο εμπύπτουν σε βιωσιμότερες λύσεις και σε βιολογικές μεθόδους καλλιέργειας. Οι λύσεις αυτές αφορούν τις μεθόδους της συγκαλλιέργειας, της κάλυψης του εδάφους με άχυρο και τη

Κυπελλοειδές

Γραμμικό

Εικόνα 3 Συστήματα κλαδέματος της αμπέλου
πηγή: Κούσουλας, 1995

χρήση φυσικών λιπασμάτων (compost). Στην περίπτωση της συγκαλλιέργειας επιλέγονται ψυχανθή όπως ο βίκος και τα κουκιά και σιτηρά όπως το κριθάρι και η βρώμη.

Όσον αφορά την άρδευση, η αμπέλος αποτελεί φυτό με μεγάλες δυνατότητες προσαρμογής σε ξηρά και θερμά εδάφη. Με στόχο τόσο την ποσότητα όσο και την ποιότητα της παραγωγής η άρδευση στα αρχικά στάδια της ανάπτυξης είναι σημαντική. Ωστόσο, οι ανάγκες κάθε ποικιλίας διαφέρουν σημαντικά και είναι συνάρτηση του τόπου που βρίσκονται και των εδαφοκλιματικών συνθηκών της περιοχής. Εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι η άρδευση σε οινοπαραγωγικούς αμπελώνες που προορίζονται για παραγωγή κρασιών Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) είναι απαγορευτική (Κούσουλας 1995).

1.2.2 Ο τρύγος

Ο τρύγος αφορά τη συγκομιδή των σταφυλιών την περίοδο της κατάλληλης ωρίμανσής τους ανάλογα με την ποικιλία και του στόχου της παραγωγής (εικόνα 4 και εικόνα 5). Πιο συγκεκριμένα ο τρύγος για τις επιτραπέζιες ποικιλίες γίνεται σε χαμηλές θερμοκρασίες και ύστερα από την απομάκρυνση επιφανειακής υγρασίας. Στην συνέχεια γίνεται διαλογή και συσκευασία σε κιβώτια. Ο τρύγος σε ποικιλίες για παραγωγή σταφίδας γίνεται παραπάνω από μια φορά σε πλήρη ωρίμανση και στη συνέχεια τοποθέτηση σε κοφίνια και άπλωμα σε αλώνια για την αποξήρανση. Τέλος ο τρύγος οινοπαραγωγικών αμπελιών γίνεται σε προχωρημένο στάδιο ωρίμανσης, μετά την μέτρηση της περιεκτικότητας σε σάκχαρα και οξέα. Εν ακολουθία τα σταφύλια τοποθετούνται σε κιβώτια και μεταφέρονται στο οινοποιείο.

Εικόνα 5 τρύγος
| φωκιανό | Αύγουστος | Κινίδαρος | Νάξος
πηγή:προσωπικό αρχείο

Εικόνα 4 Τρύγος
| Σεπτέμβρης | ποταμίσι | Τρανά
Αμπλεία | Νάξος πηγή: προσωπικό αρχείο

1.2.3 Οινολογία – Οινοπαραγωγή - Οινοποίηση

Η επιστήμη οινολογίας αφορά στην μελέτη και πρακτική της τέχνης και τεχνικών της παραγωγής κρασιού (Unwin 2005). Τέλος η οινοπαραγωγή αφορά την διαδικασία της μετατροπής των σταφυλιών (προϊόν του αμπελιού) ή του σταφυλοχυμού σε κρασί μέσω της διαδικασίας της ζύμωσης (Maicas 2021). Οι δύο παραπάνω επιστήμες σχετίζονται με το γένος *vitus vinifera*.

Για την παραγωγή οίνου λαμβάνουν χώρα μετασυλλεκτικοί χειρισμοί στα σταφύλια του τρύγου. Πιο συγκεκριμένα γίνεται έκθλιψη των ραγών με θλιπτήρα ή σπαστήρες χειροκίνητους ή μηχανικούς και στην συνέχεια διαχωρισμών των στέμφυλων μετά από την μεταφορά σε πιεστήρα για την λήψη του γλεύκους (σταφυλοχυμού). Συχνότερα η ποσότητα του γλεύκους αφορά στο 75-80% του βάρους των σταφυλιών του τρύγου. Ακολούθως γίνεται η διαύγανση του γλεύκους και μεταφορά σε δεξαμενές για την αλκοολική ζύμωση. Ειδικότερα εμφανίζονται διαφορές και ιδιαιτερότητες για την οινοποίηση ερυθρών και λευκών οίνων.

1.2.4 Κατηγορίες οίνων στην Ελλάδα

Οίνοι ΠΟΠ

Στην Ελλάδα οίνοι που προέρχονται από ιστορικές αμπελουργικές και οινοπαραγωγικές περιοχές του εγχώριου αμπελώνα διακρίνονται σε οίνους Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης. Στην κατηγορία αυτή εμπεριέχονται και οι οίνοι που περιλαμβάνονταν στις παλιότερες κατηγορίες Οίνοι Ονομασίας Προέλευσης (ΟΠΑΠ και ΟΠΕ). Πιο αναλυτικά η κατηγορία ΠΟΠ περιλαμβάνει οίνους, για την παραγωγή των οποίων τηρούνται δεσμεύσεις σχετικά με τους χρόνους παλαίωσης, τους τόπους καλλιέργειας και οινοποίησης και όγκου παραγωγής ('Κατηγορίες οίνων' χ.χ.).

Αναφορικά οι οίνοι ΠΟΠ της Ελλάδας είναι οι ακόλουθοι:

- ο Μακεδονία
 - 1 ΠΟΠ Γουμένισσα
 - 2 ΠΟΠ Νάουσα

- 3 ΠΟΠ Αμύνταιο
- 4 ΠΟΠ Πλαγιές Μελίτων
- ο Ήπειρος
 - 1 ΠΟΠ Ζίτσα
- ο Θεσσαλία
 - 1 ΠΟΠ Ραψάνη
 - 2 ΠΟΠ Μεσενικόλα
 - 3 ΠΟΠ Αγχιάλος
- ο Πελοπόννησος
 - 1 ΠΟΠ Μαντίνεια
 - 2 ΠΟΠ Νεμέα
 - 3 ΠΟΠ Πάτρα
 - 4 ΠΟΠ Μαυροδάφνη Πατρών
 - 5 ΠΟΠ Μοσχάτο Πατρών
 - 6 ΠΟΠ Μονεμβασιά – Μαλvasia
- ο Ιόνια Νησιά
 - 1 ΠΟΠ Ρομπόλα Κεφαλληνίας
 - 2 ΠΟΠ Μαυροδάφνη Κεφαλληνίας
 - 3 ΠΟΠ Μοσχάτος Κεφαλληνίας
- ο Νησιά Αιγαίου
 - 1 ΠΟΠ Σαντορίνη
 - 2 ΠΟΠ Πάρος
 - 3 ΠΟΠ Μαλvasia Πάρος
 - 4 ΠΟΠ Σάμος
 - 5 ΠΟΠ Λήμνος
 - 6 ΠΟΠ Μοσχάτος Λήμνου
 - 7 ΠΟΠ Ρόδος
 - 8 ΠΟΠ Μοσχάτος Ρόδου
- ο Κρήτη

- 1 ΠΟΠ Αχαρνές
- 2 ΠΟΠ Δάφνες
- 3 ΠΟΠ Πεζά
- 4 ΠΟΠ Χάνδακας
- 5 ΠΟΠ Malvasia Χάνδακας
- 6 ΠΟΠ Σητεία
- 7 ΠΟΠ Malvasia Σητείας

Οίνοι ΠΓΕ

Σχετικά με τους οίνους που αναγράφουν την ένδειξη ΠΓΕ, Προστατευόμενη Γεωγραφική ένδειξη, εντάσσονται στην κατηγορία αυτή, όλοι οι Τοπικοί Οίνοι, καθώς και όσοι από τους οίνους με Ονομασία κατά Παράδοση κατέχουν και θεσπισμένη γεωγραφική ένδειξη .

Ποικιλιακοί οίνοι

Η κατηγορία αυτή αφορά τους επιτραπέζιους οίνους που πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις βάσει νομοθεσίας (Άρθρο 63 Κανονισμός (ΕΚ) 607/2009), και έχουν δικαίωμα εμφάνισης της χρονιάς του τρύγου καθώς και της σύνθεσης των ποικιλιών που εμπεριέχουν χωρίς ωστόσο της γεωγραφικής του ένδειξης.

1.2.5 Βιώσιμη αμπελουργία | Βιολογική καλλιέργεια αμπελώνων

Ο ορισμός της βιωσιμότητας είναι αρκετά περίπλοκος εφόσον εξαρτάται από ένα σύνολο παραγόντων που αφορούν σε τεχνικές, σε οικονομικά, περιβαλλοντικά, κοινωνικά, ηθικά και παγκόσμια δεδομένα. Στην περίπτωση της αμπελουργίας τα ίδια στοιχεία μπορούν αν συμπεριληφθούν στον ορισμό της βιωσιμότητάς της (Scalabrèlli 2015). Τα τελευταία χρόνια ο όρος της βιώσιμης αμπελουργίας έχει συνδεθεί με τις μεθόδους και τις έννοιες της ολοκληρωμένης, της βιοδυναμικής και οργανικής καλλιέργειας. Βάση ενός πιο συγκεκριμένου ορισμού η βιώσιμη αμπελουργία αποτελεί μια παγκόσμια στρατηγική στην βάση της αμπελουργικής παραγωγής και συστημάτων επεξεργασίας, ενσωματώνοντας ταυτόχρονα

την οικονομική βιωσιμότητα των δομών και περιοχών, που παράγουν ποιοτικά προϊόντα, λαμβάνοντας υπόψη τις απαιτήσεις ακρίβειας στη βιώσιμη αμπελοκαλλιέργεια, τους κινδύνους για το περιβάλλον, την ασφάλεια των προϊόντων και την υγεία των καταναλωτών και την εκτίμηση της κληρονομιάς, των ιστορικών, πολιτιστικών, οικολογικών και τοπικών πτυχών ("Several | ΟΙV" n.d.).

1.3 Αγροτουρισμός | οινικός τουρισμός

Η τουριστική δραστηριότητα σήμερα αποτελεί ένα διαρκώς αναπτυσσόμενο και μεταβαλλόμενο κοινωνικό, πολιτισμικό και οικονομικό μοντέλο. Το διεθνές ανταγωνιστικό μοντέλο απαιτεί την συνεχή ανάπτυξη ποιοτικών χαρακτηριστικών. Ταυτόχρονα οι επιθυμίες, οι ανάγκες, η κατανάλωση και ο ελεύθερος χρόνος αποτελούν κοινωνικά δεδομένα που επηρεάζουν άμεσα τον τουρισμό (Γούλα 2018). Υπό την παραπάνω διαπίστωση, ο τουρισμός είναι η διαδικασία μετακίνησης από ένα μέρος σε ένα άλλο με σκοπό την ικανοποίηση προσωπικών αναγκών του ατόμου για νέες εμπειρίες (Παπαλαζαρίδου 2010). Επιπλέον η ανάγκη του ατόμου για μετακίνηση με σκοπό την επαφή με άλλους πολιτισμούς, κουλτούρες και αξίες αποτελεί στοιχείο που συνθέτη τον πολιτισμικό χαρακτήρα του τουρισμού. Ταυτόχρονα ο οικονομικός χαρακτήρας του τουριστικού μοντέλου εμπίπτει στην αναγνώρισή του ως έναν από τους πιο σημαντικούς αναπτυσσόμενους τομείς της οικονομίας με σημαντικά οφέλη στις χώρες – τόπους – προορισμούς (Τσάρτας et al , 1996).

Τα είδη τουρισμού διαφοροποιούνται βάση της χώρας προέλευσης, του χρόνου διαμονής και του σκοπού μετακίνησης. Πιο συγκριμένα ο τουρισμός μπορεί αν διακριθεί σε εγχώριο και διεθνή, σε εποχικό και συνεχή καθώς και μαζικό ή εναλλακτικό τουρισμό. Στο σημείο αυτό κρίνεται σημαντικό να σημειωθεί ότι ο μαζικός τουρισμός αναφέρεται στην μαζική συγκέντρωση, χωρίς μια συγκεκριμένη δραστηριότητα σε κοσμοπολίτικούς προορισμούς με σκοπό την διασκέδαση. Οι περιορισμένες επιλογές που δίνονται στον τουρίστα σε συνδυασμό με τις αρνητικές επιπτώσεις που έχει σήμερα στο περιβάλλον και στους εκάστοτε τόπους δίνει χαρακτήρα παθητικότητας σε αυτό το είδος τουρισμού. Οι επιτακτικές ανάγκες για προστασία του περιβάλλοντος και των πολιτισμικών χαρακτηριστικών των τόπων προορισμού σήμερα

αποτελούν στοιχεία που συνθέτουν τον ποιοτικό χαρακτήρα του εναλλακτικού τουρισμού. Πιο συγκεκριμένα ο εναλλακτικός τουρισμός αφορά ποιοτικά αναβαθμισμένες και συχνότερα φιλόξενες μορφές. Πιο αναλυτικά δομείται σε άξονες σχετικούς με τις προστασία του περιβάλλοντος, της κοινωνικής και πολιτισμικής κληρονομιάς, την αναψυχή και κυρίως την ενεργή συμμετοχή και δραστηριοποίηση των τουριστών σε όφελος συγχρόνως της τοπικής κοινωνίας (Γούλα 2018). Κατά συνέπεια δίνεται βάρος στην οργάνωση και δομή των τουριστικών δραστηριοτήτων.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι αναζητούν την διασκέδαση και την απόκτηση νέων εμπειριών κατά τη διάρκεια των διακοπών τους, την επαφή με την ιστορία και τον πολιτισμό, το φυσικό περιβάλλον και την κληρονομιά του τόπου που επισκέπτονται (Gonda and Raffay 2015). Η σημαντικότητα της προσέγγισης αυτής έγκειται στην δυνατότητα μιας πραγματικής βιωματικής εμπειρίας για τον επισκέπτη και πραγματική επαφή με την ντόπια κοινότητα. Η αλληλεπίδραση αυτή έχει ως αποτέλεσμα τις κοινές εμπειρίες τόσο για τους ταξιδιώτες όσο και για τους ντόπιους. Ταυτόχρονα δομούνται σχέσεις που απομακρύνονται από τον αμιγώς οικονομικό χαρακτήρα του τουρισμού δίνοντας την δυνατότητα μιας βιώσιμης ανάπτυξης στηριζόμενης σε ένα τουριστικό μοντέλο. Συγχρόνως, ο εναλλακτικός τουρισμός απευθυνόμενος σε εξειδικευμένο κοινό και σε εξειδικευμένες δραστηριότητες σχετικές με τον εκάστοτε τόπο μπορεί να συμβάλλει στην άμβλυνση της εποχικότητας της τουριστικής ζήτησης, δημιουργώντας τόπους ενεργούς τουριστικά για μεγαλύτερες περιόδους μέσα στο χρόνο (Γούλα 2018). Καταληκτικά αποτελεί την δυνατότητα της επίσκεψης σε έναν τόπο σε απόλυτη σχέση με την τοπική κουλτούρα, την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και την αποφυγή των υπηρεσιών οργανωμένου τουρισμού.

Μορφές εναλλακτικού τουρισμού είναι οι ακόλουθες:

- 1 Αγροτουρισμός
- 2 Οικοτουρισμός
- 3 Ορειβατικός και περιπατητικός τουρισμός
- 4 Τουρισμός υπαίθρου

- 5 Τουρισμός υγείας και ευεξίας
- 6 Αθλητικός τουρισμός
- 7 Θαλάσσιος τουρισμός
- 8 Γαστρονομικός τουρισμός
- 9 Θρησκευτικός τουρισμός
- 10 Πολιτιστικός τουρισμός

Στα πλαίσια της εργασίας αυτής κρίνεται αναγκαίο να δοθούν περαιτέρω ορισμοί σχετικά με τον αγροτουρισμό και τον οινικό τουρισμό.

Στην περίπτωση του πρώτου είναι ιδιαίτερη σημασία έχει η επαφή του επισκέπτη με τη φύση και τις συνθήκες του φυσικού και αγροτικού περιβάλλοντος του τόπου που επισκέπτεται. Πρόκειται μια μορφή εναλλακτικού ήπιου τουρισμού που σύμφωνα με το Υπουργείο Τουρισμού άρθρο 21 είναι « η ειδική μορφή Τουρισμού η οποία αφορά την παροχή υπηρεσιών υποδοχής και φιλοξενίας ή και εστίασης σε χώρους λειτουργικά ενοποιημένους με αγροτικές εγκαταστάσεις, οι οποίες προσφέρονται συνδυαστικά με δραστηριότητες που σχετίζονται με την αγροτική παραγωγή όπως και με την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και ανθρωπογενούς αγροτικού τοπίου» ("Νόμος 4582/2018 - ΦΕΚ 208/Α/11-12-2018 " 2018). Σημείο αναφοράς κατά την διάρκεια των διακοπών των τουριστών είναι η επαφή και η εμπλοκή με την αγροτική ζωή και τις δράσεις της. Πιο συγκεκριμένα δίνεται βάρος στην άμεση επαφή του επισκέπτη με την κτηνοτροφία, τις καλλιέργειες, την χλωρίδα και πανίδα της περιοχής καθώς και με τις διαδικασίες που διέπουν την αγροτική ζωή. Κάποιες ενδεικτικές δραστηριότητες είναι η εμπλοκή με αγροτικές πρακτικές, η παρατήρηση του οικοσυστήματος, αθλήματα περιπέτειας, πολιτιστικές διαδρομές, μαθήματα σχετικά με παραδοσιακές πρακτικές και κουζίνες ('Αγροτουρισμός' 2022). Συχνότερα στο πλαίσιο του αγροτουρισμού είναι και η διαμονή των επισκεπτών σε κάποιο λιτό κατάλυμα τοπικού χαρακτήρα στα πλαίσια μιας αγροτουριστικής μονάδας.

Η σημαντικότητα του είδους αυτού του τουρισμού έγκειται στη συμβολή που μπορεί να έχει σε διάφορες διαστάσεις της αγροτικής ζωής. Κατ' αρχάς είναι σημαντική η συμβολή που μπορεί να έχει στην βελτίωση του αγροτικού εισοδήματος και στην βελτίωση της ποιότητας ζωής και

εργασίας του αγροτικού πληθυσμού. Με αυτόν τον τρόπο είναι πιο πιθανό ο αγροτικός πληθυσμός να παραμείνει στον τόπο διαμονής του, έχοντας ταυτόχρονα την δυνατότητα να διαθέσουν τα αγροτικά τους προϊόντα πιο άμεσα. Συγχρόνως ο Αγροτουρισμός μπορεί να συμβάλει στην προστασία του περιβάλλοντος και την διατήρηση του χαρακτήρα των αγροτικών τοπίων, στοχεύοντας ταυτόχρονα στην διατήρηση, την προβολή και αξιοποίησή της τοπικής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. "Όλα τα παραπάνω στοιχεία αποτελούν κομμάτια την πολιτιστικής κληρονομιάς των αγροτικών περιοχών και η διατήρησή τους μπορεί να έχει άμεση σχέση με την βελτίωση της ελκυστικότητας των αγροτικών περιοχών ('Αγροτουρισμός' 2022).

Ο οινικός τουρισμός αποτελεί κομμάτι του σύγχρονου εναλλακτικού αγροτικού τουρισμού και ταυτοχρόνως θα μπορούσε να αποτελέσει κομμάτι του σύγχρονου αγροτουριστικού μοντέλου. Πιο συγκεκριμένα ο οινικός τουρισμός ορίζεται ως η βιωματική τουριστική εμπειρία που λαμβάνει χώρα σε αμπελουργικές περιοχές και παρέχει μια μοναδική εμπειρία που εμπεριέχει συνήθως το παραγόμενο προϊόν, τη γαστρονομία τον πολιτισμό, την εκπαίδευση και τα ταξίδια (Van Westering 1999). Επιπλέον ο οινικός τουρισμός ορίζεται ως τουριστική βιωματική εμπειρία άρρηκτα συνδεδεμένη με την επίσκεψη σε αμπελώνες, γιορτές και διαγωνισμούς κρασιού, όπου η γευσιγνωσία και η επαφή με τα χαρακτηριστικά του εκάστοτε τόπου αποτελούν βασικά κίνητρα για τους επισκέπτες (Hall κ.ά. 1997). Πιο συγκεκριμένα το είδος αυτού του τουρισμού λαμβάνει υπόψη εγγενή χαρακτηριστικά του τουριστικού μοντέλου σε συνδυασμό με χαρακτηριστικά της αμπελουργικής περιοχής όπως η γεωγραφική θέση, τα προϊόντα κρασιού, το τοπίο, την προσβασιμότητα, την εγγύτητα με άλλες δομές, τις υποδομές και το κλίμα (Αγαθαγγελίδου 2020).

1.4 Το τοπίο των αμπελώνων

Είναι γνωστό ότι ο άνθρωπος μέσω των αγροτικών του εργασιών διαμόρφωσε τη μορφή και την όψη της υπαίθρου σε μια πληθώρα περιπτώσεων, καθιστώντας την ως πρότυπο του τοπίου. Τα αγροτικά τοπία μπορούν να οριστούν εκτάσεις που στο μεγαλύτερο ποσοστό τους εκτείνονται καλλιέργειες, λιβάδια και φυσική βλάστηση (εικόνα 6). Κατά συνέπεια οι προαναφερθείσες χρήσεις προσαρμόζονται στις εκάστοτε συνθήκες του περιβάλλοντος και ταυτόχρονα τις επηρεάζουν. Τέτοιες συνθήκες είναι το έδαφος, η τοπιογραφία και η δυναμική της βλάστησης. Τέλος τα αγροτικά τοπία αποτελούν δημιούργημα των αγροτών, και διαμορφώνονται συνεχώς, μέσα από την επίδραση των τεχνικών των αγροτών, τα προγράμματα, την αγροτική πολιτική και από την αντίληψη για αυτά των πληθυσμών, που τα κατοικούν (Μπέδπουλος 2011).

Η περίπτωση των τοπίων των αμπελώνων μπορεί αν οριστεί ως μια ενότητα των αγροτικών τοπίων συνυφασμένη με μια μονάχα αγροτική δραστηριότητα που αφορά την καλλιέργεια της αμπέλου. Ταυτόχρονα είναι σημαντικό να γίνει αναφορά στο γεγονός της σύνδεσης της αγροτικής δραστηριότητας με μια οικονομική λειτουργία, που αφορά την παραγωγή σταφυλιών. Επιπρόσθετα η έννοια του τοπίου των αμπελώνων στην επιστήμη της οινολογίας συνδέεται άμεσα με τον όρο του «terroir», που αφορά την αλληλεπίδραση των φυσικών, βιολογικών και ανθρωπογενών παραγόντων. Πιο συγκεκριμένα η έννοια του «terroir» αναφέρεται στον τόπο, στο εκάστοτε αμπελοτόπι, στο οποίο οι συνθήκες όπως το μικρόκλιμα και το έδαφος δίνουν την ξεχωριστή ποιότητα στα παραγόμενα προϊόντα. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο όρος συνδέεται και υποδεικνύει αμπελοτόπια με παραγωγή υψηλών ποιοτικά οίνων. Τέλος στην επιστήμη της οινολογίας ο όρος «γεύση του terroir» υποδηλώνει τη γεύση του οίνου η οποία έχει διαμορφωθεί από τις συνθήκες της περιοχής που προέρχεται, τις εδαφολογικές ιδιαιτερότητες και τις καλλιεργητικές τεχνικές (Haynes 1999).

Σήμερα τα τοπία των αμπελώνων αναγνωρίζονται και για την αισθητική τους διάσταση (Barham 2003). Η σημαντικότητά τους ωστόσο έγκειται στο γεγονός ότι αποτελούν δομές που διαμόρφωσαν το τοπίο της εκάστοτε περιοχής, το ανάγλυφο, την τοπιογραφία και τις

Εικόνα 6 Αμπελώνας στον Κινιδάρο | Νάξος πηγή: προσωπικό αρχείο

συνθήκες της. Συγχρόνως μέσω της διατήρησης των βασικών δομών, των τοπίων των αμπελώνων, είναι δυνατή η αξιοποίηση των προϊόντων τους. Η σχέση αυτή αποτελεί την οπτική έκφραση της σχέσης με τον τόπο. Ταυτόχρονα η ανάπτυξη και η διατήρηση τοπίων με αντίστοιχες χωρικές ποιότητες μπορεί να έχει άμεσα αποτελέσματα στην τουριστική δραστηριότητα της περιοχής.

1.5 Αμπελοτόπια στις Κυκλάδες

Ο ελληνικός αμπελώνας θεωρείται από τους παλαιότερους ιστορικά στον κόσμο, με την καλλιέργειά του, καθώς και την παραγωγή προϊόντων και ειδικότερα κρασιών να συνεχίζεται έως και σήμερα. Βασικός παράγοντας στην ανάπτυξη και διατήρηση των αμπελοκαλλιεργειών αποτέλεσε και αποτελεί το μεσογειακό κλίμα που επικρατεί. Ωστόσο στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι διαφορές όσον αφορά το ανάγλυφο, το έδαφος, τις καλλιεργητικές τεχνικές και κυρίως το υψόμετρο στα ελληνικά αμπελοτόπια, είναι αρκετά μεγάλες. Αναφορικά οι αμπελοργικές νησίδες της Ελλάδας μπορούν να κατηγοριοποιηθούν τόσο βάση του υψόμετρου στο οποίο βρίσκονται όσο και τη γεωγραφική τους θέση ή ζώνη. Οι κατηγοριοποιήσεις αυτές αφορούν στην απόδοση των ποιοτικών χαρακτηριστικών σε κάθε αμπελοτόπι και στον ιδιαίτερο χαρακτήρα του, τόσο για το terroir όσο και για τις οπτικές ποιότητες που παράγει. Πιο συγκεκριμένα οι αμπελώνες βάση του υψόμετρου στο οποίο βρίσκονται διακρίνονται σε Ορεινούς και ημιορεινούς, σε παραθαλάσσιους, σε ηπειρωτικούς και ηφαιστειακούς (εικόνα 7). Οι τελευταίοι βρίσκονται αποκλειστικά στο νησί της Σαντορίνης και η ιδιαιτερότητά τους αφορά το έδαφος (υπόστρωμα θηραϊκής γης και ελαφρόπετρας), την ανθεκτικότητα στην φυλλοξήρα λόγω απουσίας οργανικής ουσίας, το χαρακτηριστικό της οξύτητας στη γεύση, την ικανότητα του ριζικού συστήματος να εκτείνεται σε μεγάλο βάθος (λόγω χαλαρής σύστασης του εδάφους και τελικά τις καλλιεργητικές τεχνικές (κουλούρες) (Αποστολάτου 2012). Επιπρόσθετα οι αμπελώνες βάση της γεωγραφικής τους ζώνης μπορούν να διακριθούν σε αυτούς της Βόρειας Ελλάδας, της Κεντρικής Ελλάδας, της Πελοποννήσου και Επτανήσων, των νησιών του Αιγαίου και της Κρήτης.

Εικόνα 7 Αμπελώνας Ασσύρτικου στη Σαντορίνη
πηγή:
http://www.newwinesofgreece.com/en/assyrtiko_santorinis_3/index.html

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι αμπελώνες στα νησιά του Αιγαίου καλύπτουν χιλιάδες στρέμματα και αφορούν συχνότερα καλλιέργεια γηγενών ποικιλιών. Ταυτόχρονα αποτελούν παραθαλάσσια αμπελοτόπια. Η ιδιαιτερότητα τους αφορά εκτός των άλλων στην προσαρμογή τους στο αφιλόξενο θερμοκηρικό περιβάλλον των νησιών. Οι ισχυροί άνεμοι, το βραχώδες, απότομο συχνά ανάγλυφο, τα φτωχά άγονα εδάφη και η ανάγκη διαχείρισης ελάχιστων υδάτινων πόρων διαμόρφωσαν τις επικρατούσες καλλιεργητικές τεχνικές και αμπελουργικές δομές. Πιο αναλυτικά το αμπέλι μέσω του κλαδέματος διαμορφώνεται σε κύπελο. Επιπρόσθετα στις περιοχές αυτές ακολουθούνται παραδοσιακές καλλιεργητικές τεχνικές, με ελάχιστους αμπελώνες να είναι βιομηχανοποιημένοι. Για την αποφυγή περιπτώσεων διάβρωσης είναι κυρίαρχη η τεχνική των αναβαθμιδών τόσο για την συγκράτηση των εδαφών όσο και της διαχείρισης και εξοικονόμησης των υδάτων (εικόνα 8 και 9). Οι αναβαθμιδές αυτές έχουν διαμορφώσει το ανάγλυφο και τον χαρακτήρα του τοπίου των νησιών σε πολύ μεγάλη έκταση. Ιδιαίτερη σημασία μεταξύ των νησιών έχουν τα νησιά της Σαντορίνης, με τα ηφαιστειακά αμπελοτόπια, της Πάρου και της Ρόδου. Συγχρόνως τα νησιά της Σάμου και της Ρόδου κατέχουν επίσης εξέχουσα θέση και είναι γνωστά για την παραγωγή παραδοσιακών λιαστών γλυκών οίνων (Αποστολάτου, 2012).

Στα συτήματα των αμπελώνων ιδιαίτερη σημασία κατέχουν οι δομές, τα επιμέρους στοιχεία και οι κατασκευές που διαμορφώνουν το τοπίο και τον χαρακτήρα των τοπίων των αμπελώνων. Τέτοιες δομές είναι οι αναβαθμιδές, η χάραξη, τα κτίσματα, καθώς και οι περιφράξεις (εικόνα 8). Πιο συγκεκριμένα ως αναβαθμιδές, ορίζονται τα οριζόντια εδάφη, δημιουργήματα των αγροτών, που εξομαλύνουν την κλίση του εδάφους και διαμορφώνουν τμήματα εκτάσεων ιδανικά για την καλλιέργεια. Η σταθεροποίηση και υποστήριξη των εδαφών αυτών, γίνεται με τοιχώματα συχνά δομημένα με την τεχνική της ξερολιθιάς ή αλλιώς της ξηρής δόμησης (χωρίς συνδετικό κονίαμα). Τα τοιχία αυτά ονομάζονται από τους ντόπιους στις Κυκλάδες ως τράφοι (Crow, et al 2021). Το δομικό υλικό – η πέτρα, προέρχεται από το ίδιο το αγροτεμάχιο και αποτελεί μια μέθοδο καθαρισμού και προετοιμασίας του εδάφους για την καλλιέργεια. Επιπρόσθετα κτίσματα και δομημένα στοιχεία στα αμπελοτόπια αποτελούν απλές και σύνθετες κατασκευές όπως είναι τα πηγάδια, οι στέρνες, τα μητάτα, και οι αποθήκες (εικόνα 8). Συγχρόνως απαντώνται και διάφοροι τρόποι περιφράξης στα αμπελοτόπια για την

Εικόνα 8 Μητάτο στην Ποταμιά | Νάξος πηγή: προσωπικό αρχείο

Εικόνα 9 Αμπελώνες σε αναβαθμιδές | Σάμος πηγή: https://www.google.com/search?q=%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%B5%CE%BB%CF%8E%CE%BD%CE%B5%CF%82+%CF%83%CE%B5+%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B2%CE%B1%CE%B8%CE%BC%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%82&tbm=isch&ved=2ahUKewjch-H25cz_AhUM_rslHfjeCbgQ2-

προστασία τους από τα κοπάδια των ζώων. Πιο συγκεκριμένα οι τρόποι αυτοί αφορούν συρμάτινους φράχτες, πέτρινες μάντρες – τοιχία ξερολιθιάς, και φυτοφράχτες. Στο σημείο αυτό κρίνεται αναγκαίο να τονιστεί η σημασία της τεχνικής της ξερολιθιάς ως αναπόσπαστο τμήμα της πολιτισμικής κληρονομιάς και των αγροτικών τοπίων (εικόνα 10) . Όπως αναφέρθηκε παραπάνω τα τοιχία δομούνται χωρίς συνδετικό κονίαμα, που αποτελεί παραδοσιακή τεχνική και ένα φυσικό τρόπο δόμησης. Βασικό στοιχείο αποτελεί η ανακύκλωση των υλικών καθώς η δόμηση γίνεται με ελάχιστα εργαλεία και η πέτρα προέρχεται από τον καθαρισμό των αγρών και των αμπελώνων. Είναι σημαντικό ότι οι δομές αυτές είναι σε πλήρη συσχέτιση και εναρμόνιση με το περιβάλλον τόσο βάση του υλικού τους προερχόμενο από τον ίδιο τόπο, όσο και της ευπροσάρμοστης δομής τους και ικανότητάς παραμόρφωσης με την πάροδο του χρόνου. Τέλος μπορούν να αποτελέσουν φυσικά ενδιαίτηματα πουλιών, ερπετών κλπ (Μιχαήλ, ετ. αλ 2009). Επιπλέον οι φυτογράχτες, αποτελούν φυσικά στοιχεία οριοθέτησης και προστασίας των αγροτικών τεμαχίων και κατά συνέπεια και των αμπελώνων. Η σημασία τους καθώς και η σημαντικότητα της διατήρησής τους έγκειται στο γεγονός τόσο της δυνατότητας προστασίας της υγείας του φυτικού υλικού, όσο και για την διατήρηση και ενδυνάμωση της βιοποικιλότητας της περιοχής. Πιο απλά μπορούν να αποτελέσουν καταφύγια για είδη της πανίδας της περιοχής αλλά και τόπους ανάπτυξης σπάνιων ειδών χλωρίδας (Αποστολάτου, 2012).

Συμπερασματικά η άμπελος αποτελεί μια από τις σημαντικότερες και εν δυνάμει βιωσιμότερες καλλιέργειες τόσο σε εθνικό όσο και διεθνές επίπεδο. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω ,οι βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν την καλλιέργεια του αμπελιού είναι το έδαφος το υπέδαφος και οι καλλιεργητικές τεχνικές που λαμβάνουν χώρα στον εκάστοτε αμπελώνα (Corino and Calo 2001). Η προστασία των συνθηκών καλλιέργειας είναι ιδιαίτερης σημασίας, τόσο για την διατήρηση και ανάπτυξη των αμπελοκαλλιιεργειών όσο και τη προστασία και διατήρηση των τοπίων τους, βασικά στοιχεία στις δομές των αγροτικών τοπίων και παραδοσιακών πολιτισμικών στοιχείων των εκάστοτε περιοχών και τόπων. Ταυτόχρονα η διατήρησή τους, η ανάπτυξη και η ενδυνάμωση της παραγωγής τους μπορεί να έχει άμεσα αποτελέσματα για την ντόπια κοινότητα τόσο σε οικονομικό όσο και τουριστικό επίπεδο. Όσον αφορά τον τουρισμό, οι δομές και υποδομές που δημιουργούνται, είναι ικανές να

Εικόνα 10 Ξερολιθιάς στον κινίδαρο για τη διαχείριση ομβρίων πηγή: προσωπικό αρχείο

διαμορφώσουν συνθήκες για πιο ήπιες μορφές τουρισμού, διαμορφώνοντας στη συνέχεια νέες κουλτούρες με σεβασμό στον τόπο και τη ιστορία του.

Κεφάλαιο 2ο: Θεσμικό πλαίσιο

2.1 Ελληνικοί και κοινοτικοί κανονισμοί που αφορούν την αμπελοκαλλιέργεια

Το ελληνικό και το ρυθμιστικό πλαίσιο της ΕΕ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην καθοδήγηση των αμπελουργικών πρακτικών. Η είσοδος της Ελλάδας στην ΕΕ το 1981 οδήγησε σε σημαντικές αλλαγές στον αγροτικό της τομέα, με την παραγωγή κρασιού να μην αποτελεί εξαίρεση (Kallias et al., 2014). Η ελληνική αμπελοκαλλιέργεια έχει επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από τις πολιτικές της ΕΕ, όπως η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΓΠ) που στοχεύει στην αύξηση της αγροτικής παραγωγικότητας και στη διασφάλιση ενός δίκαιου βιοτικού επιπέδου για τους παραγωγούς γεωργικών προϊόντων (Matthews, 2013).

Η ΚΓΠ επιβάλλει μια σειρά κανονισμών που αφορούν τις γεωγραφικές ενδείξεις, τις ποικιλίες σταφυλιών, τις αμπελουργικές πρακτικές και την επισήμανση, τις οποίες πρέπει να τηρούν οι ελληνικοί αμπελώνες (Van Leeuwen & Seguin, 2006). Επιπλέον, η ΚΓΠ περιλαμβάνει επίσης μέτρα για βιώσιμη παραγωγή κρασιού, που απαιτούν τήρηση συγκεκριμένων περιβαλλοντικών προτύπων (Brady, 2011).

Επιπλέον, το λογότυπο «EU Organic», που εισήχθη το 2010, έχει γίνει ένα κομβικό σήμα ποιότητας για την αμπελοκαλλιέργεια, με αυστηρούς κανόνες για τους αμπελώνες να αποκτήσουν αυτήν την πιστοποίηση (Stolze & Lampkin, 2009). Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 834/2007 για τη βιολογική γεωργία ορίζει ότι οι αμπελώνες πρέπει να αποφεύγουν τη χρήση συνθετικών φυτοφαρμάκων, λιπασμάτων και ΓΟ και να προάγουν τη βιοποικιλότητα, την αμειψισπορά και την υγεία και την καλή διαβίωση των ζώων (EC, 2007).

Το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο για την αμπελοκαλλιέργεια, συμπεριλαμβανομένου του αγροτουρισμού, επηρεάζεται τόσο από την εθνική νομοθεσία όσο και από τους κανονισμούς της ΕΕ. Στους κυριότερους εθνικούς νόμους περιλαμβάνονται ο Ν. 4276/2014 (Α' 155), ο Ν. 3874/2010 (Α' 151), ο Ν. 3861/2010 (Α' 112), καθώς και διάφορα Προεδρικά Διατάγματα όπως το π.δ. 127/2017 (Α' 157), π.δ. 70/2015 (Α' 114), και άλλα (ΦΕΚ, 2018).

Ο νόμος 4276/2014, με τίτλο «Απλοποίηση διαδικασιών λειτουργίας τουριστικών επιχειρήσεων και τουριστικών υποδομών, ειδικές μορφές τουρισμού και άλλες διατάξεις», έχει σημαντικές επιπτώσεις για τις αγροτουριστικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα. Ο νόμος αυτός αναγνωρίζει τον αγροτουρισμό ως ειδική μορφή αγροτικού τουρισμού που περιλαμβάνει υπηρεσίες υποδοχής και φιλοξενίας ή εστίασης σε περιοχές λειτουργικά ενοποιημένες με γεωργικές εκμεταλλεύσεις (ΦΕΚ, 2014). Οι προσφερόμενες δραστηριότητες συνδυάζονται με αυτές που σχετίζονται με την αγροτική παραγωγή, καθώς και την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και ανθρωπογενούς αγροτικού τοπίου.

Σε ευθυγράμμιση με τον Ν. 3874/2010 «Μητρώο Αγροτών και Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων», ιδρύονται αγροτουριστικές επιχειρήσεις από εγγεγραμμένους στο Μητρώο Αγροτών και Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων (ΜΑΑΕ). Αυτό συνδέει την επιχείρηση στενά με την αγροτική παραγωγή και τα ίδια άτομα πρέπει να πραγματοποιούν και τις δύο λειτουργίες (ΦΕΚ, 2010).

Σε αυτό το κανονιστικό πλαίσιο, ο Νόμος 3861/2010 επιβάλλει το «Πρόγραμμα Διαφάνεια», που επιβάλλει τη δημοσίευση νόμων και πράξεων κυβερνητικών, διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων στο διαδίκτυο (ΦΕΚ, 2010). Αυτό διασφαλίζει την ανοιχτή επικοινωνία σχετικά με τους κανόνες και τους κανονισμούς που αφορούν την αμπελοκαλλιέργεια και τον αγροτουρισμό, προωθώντας τη διαφάνεια και τις δίκαιες πρακτικές στον κλάδο.

Τα Προεδρικά Διατάγματα, ιδίως το π.δ. 127/2017, π.δ. 70/2015, π.δ. 73/2015, και το π.δ. 123/2016, αναλυτικά η οργάνωση του Υπουργείου Τουρισμού, του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και άλλων αρμόδιων υπουργείων. Αυτά καθιερώνουν τη διοικητική και κυβερνητική δομή για τη διευκόλυνση, τη ρύθμιση και την προώθηση των αγροτουριστικών επιχειρήσεων (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2017).

Το νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα τονίζει τη δυνατότητα ενσωμάτωσης των αγροτικών δραστηριοτήτων και συγκεκριμένα της αμπελοκαλλιέργειας με τον τουρισμό, φέρνοντας μια νέα διάσταση στην ελληνική οينوποιία – τον αγροτουρισμό. Συνδέει την προσφορά υπηρεσιών φιλοξενίας και εστίασης με την παραγωγή αγροτικών προϊόντων, δημιουργώντας μια υγιεινή εμπειρία για τους επισκέπτες, προάγοντας τη διατήρηση του αγροτικού τοπίου και συμβάλλοντας στη βιωσιμότητα της ελληνικής αμπελουργίας.

Επιπλέον, αυτοί οι κανονισμοί ισχύουν σε συνδυασμό με τους κανονισμούς της ΕΕ που επηρεάζουν επίσης την αμπελοκαλλιέργεια και τον αγροτουρισμό στην Ελλάδα. Για παράδειγμα, ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου ορίζει πρότυπα για τη βιολογική γεωργία που επηρεάζει τους βιολογικούς αμπελώνες και ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. Ελληνικά κρασιά εντός της ΕΕ (EUR-Lex, 2007, EUR-Lex, 2013).

Συμπερασματικά, το νομοθετικό πλαίσιο για την αμπελοκαλλιέργεια και τον αγροτουρισμό στην Ελλάδα είναι πολύπλευρο, επηρεασμένο τόσο από εθνικούς όσο και από κοινοτικούς κανονισμούς. Αυτοί οι κανόνες παρέχουν μια ισχυρή βάση για την επιτυχή ενσωμάτωση του αγροτουρισμού στις υπάρχουσες αμπελουργικές πρακτικές.

2.1.1 Θεσμικό πλαίσιο για τις Κυκλάδες

Η αμπελοργία στις Κυκλάδες ρυθμίζεται όχι μόνο από το γενικό ελληνικό και κοινοτικό πλαίσιο αλλά και από ειδικούς περιφερειακούς κανόνες. Οι Κυκλάδες, ως περιοχή αναγνωρισμένης Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ), υπόκεινται σε κανονισμούς που στοχεύουν στην προστασία και την προώθηση των μοναδικών χαρακτηριστικών των κρασιών της (Lorenzini and Guzman, 2013).

Αυτοί οι κανονισμοί καθορίζουν τις ποικιλίες σταφυλιού που επιτρέπονται για την παραγωγή κρασιού, τις αμπελουργικές πρακτικές, τις τεχνικές οινοποίησης, ακόμη και την επισήμανση. Για παράδειγμα, το κυκλαδίτικο νησί της Σαντορίνης, γνωστό για το γηγενές Ασύρτικο σταφύλι του, υπόκειται στον κανονισμό ΠΟΠ EU/2016/2013, ο οποίος απαιτεί τουλάχιστον 75% Ασύρτικο σε οποιοδήποτε κρασί ΠΟΠ από το νησί (ΕΕ, 2016).

Επιπλέον, οι περιφερειακοί κανονισμοί λαμβάνουν υπόψη και τις μοναδικές αμπελουργικές προκλήσεις στις Κυκλάδες, ιδιαίτερα αυτές που σχετίζονται με τα ηφαιστειακά εδάφη και τους ισχυρούς ανέμους. Οι κανονισμοί επιτρέπουν την παραδοσιακή μέθοδο «κουλούρας» αμπέλου, όπου τα αμπέλια καλλιεργούνται σε χαμηλά, κυκλικά καλάθια φτιαγμένα από κλαδιά του ίδιου του αμπελιού, προστατεύοντας τα σταφύλια από δυνατούς ανέμους και αιχμαλωτίζοντας τη δροσιά για ενυδάτωση (Koundouras et al., 1999).

Συμπερασματικά, το θεσμικό πλαίσιο για την αμπελοκαλλιέργεια και την παραγωγή κρασιού στις Κυκλάδες περιλαμβάνει ένα μείγμα κανόνων και κανονισμών της Ελλάδας, της ΕΕ και της περιοχής. Χρησιμεύουν στην προστασία της αυθεντικότητας και της ποιότητας των κυκλαδίτικων κρασιών, προωθούν βιώσιμες πρακτικές αμπελουργίας και επιτρέπουν στην περιφερειακή οινοποιία να ευδοκιμήσει μέσα στον παγκόσμιο ανταγωνισμό.

2.2 Κανονισμοί βιολογικής οινοπαραγωγής

Η βιολογική παραγωγή κρασιού είναι ένα ουσιαστικό τμήμα της οινοβιομηχανίας, με γνώμονα την περιβαλλοντική βιωσιμότητα και τη ζήτηση των καταναλωτών για φυσικά προϊόντα. Οι κανονισμοί που αφορούν τη βιολογική αμπελοκαλλιέργεια και την παραγωγή κρασιού είναι αυστηροί, καλύπτοντας κάθε φάση από τη διαχείριση του αμπελώνα έως την οινοποίηση και την επισήμανση.

Στην ΕΕ, η βιολογική παραγωγή κρασιού συμμορφώνεται με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου και τους επακόλουθους κανόνες εφαρμογής του (Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 889/2008 του Συμβουλίου). Ο κανονισμός αυτός ορίζει τη μέθοδο βιολογικής παραγωγής και θέτει τα πρότυπα για τη βιολογική γεωργία (EC, 2007). Αυτοί οι κανονισμοί προάγουν τη βιοποικιλότητα, απαγορεύουν τους γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς (ΓΤΟ) και περιορίζουν τη χρήση συνθετικών λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων και προσθέτων, μεταξύ άλλων (EC, 2007).

Η βιολογική παραγωγή κρασιού διαφέρει από τη συμβατική παραγωγή κρασιού κυρίως κατά τις φάσεις διαχείρισης αμπελώνα και οινοποίησης. Για παράδειγμα, στη βιολογική αμπελοκαλλιέργεια, οι στρατηγικές διαχείρισης ασθενειών βασίζονται στην ενίσχυση της φυσικής αντοχής του αμπελώνα μέσω της βιοποικιλότητας αντί της χρήσης συνθετικών φυτοφαρμάκων (Reeve et al., 2005). Κατά τη διαδικασία οινοποίησης, οι βιολογικοί οινοποιοί χρησιμοποιούν μόνο συγκεκριμένες ζύμες και περιορίζουν τα επίπεδα διοξειδίου του θείου σε 100 mg ανά λίτρο για τα κόκκινα κρασιά και 150 mg ανά λίτρο για τα λευκά και ροζέ κρασιά, σε σύγκριση με υψηλότερες ποσότητες στη συμβατική οινοποίηση (EC, 2012).

2.2.1 Περιπτώσεις επιτυχημένων βιολογικών αμπελώνων βάση ισχυόντων κανονισμών

Ένα επιτυχημένο παράδειγμα βιολογικής παραγωγής κρασιού είναι το Οινοποιείο Γαία στη Σαντορίνη, Ελλάδα. Από την ίδρυσή της το 1994, η Γαία έχει δεσμευτεί στη βιολογική αμπελοκαλλιέργεια και στην παραγωγή κρασιών υψηλής ποιότητας από γηγενείς ελληνικές ποικιλίες αμπέλου (Σπιλάνης & Βαγιάννη, 2013). Οι βιολογικές πρακτικές της Γαίας ευθυγραμμίζονται με το παραδοσιακό σύστημα εκγύμνασης αμπέλου «κουλούρα» μοναδικό στις Κυκλάδες, προάγοντας την οικολογική ανθεκτικότητα και τη βιοποικιλότητα (Koundouras et al., 1999).

Ένα άλλο επιτυχημένο παράδειγμα βιολογικής αμπελουργίας μπορεί να βρεθεί στην Ισπανία. Στην περιοχή της Rioja, το οινοποιείο Bodegas Bagordá ασκεί βιολογική αμπελοκαλλιέργεια από το 1995, ακολουθώντας τις αρχές που ορίζει ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου (Arzoz et al., 2010). Το οινοποιείο διατηρεί τη βιοποικιλότητα στους αμπελώνες του μέσω της ενδιάμεσης βλάστησης, χρησιμοποιώντας οργανικά λιπάσματα και βασίζεται σε φυσικούς θηρευτές για τον έλεγχο των παρασίτων. Τα βιολογικά κρασιά τους έχουν εκτιμηθεί ιδιαίτερα τόσο εγχώρια όσο και διεθνώς, επιδεικνύοντας την επιτυχία των βιολογικών πρακτικών τους (Arzoz et al., 2010).

Συμπερασματικά, υπάρχουν κανονισμοί και πρότυπα βιολογικής παραγωγής κρασιού για την προώθηση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και τη βελτίωση της ποιότητας του κρασιού. Οι περιπτωσιολογικές μελέτες επιτυχημένων βιολογικών αμπελώνων υπογραμμίζουν την πιθανή κερδοφορία και τα οικολογικά οφέλη από την τήρηση αυτών των κανονισμών. Αυτό υπογραμμίζει τη σημασία της ενσωμάτωσης βιολογικών πρακτικών στην αμπελοκαλλιέργεια, ιδιαίτερα σε περιοχές όπως οι Κυκλάδες που αντιμετωπίζουν μοναδικές περιβαλλοντικές προκλήσεις.

Κεφάλαιο 3ο: Αναφορά στον τόπο

3.1 Η Νάξος

Η Νάξος αποτελεί το μεγαλύτερο σε έκταση νησί των Κυκλάδων, με έκταση 429,79 τ.χλμ, και 21,777 μόνιμους κατοίκους, στην περιφερειακή στην Περιφερειακή της Ενότητα (χάρτης 1). Βρίσκεται στο κέντρο των Κυκλάδων νότια της Μυκόνου και ανατολικά της Πάρου. Τόσο η τοπιογραφία, η μορφολογία και το κλίμα του νησιού, έχουν ως αποτέλεσμα την διάκριση διαφορετικών περιβαλλοντικών ζωνών. Πιο αναλυτικά, το νησί διατρέχεται από μια οροσειρά ασβεστολιθικών πετρωμάτων, από το Βορρά έως το Νότο με υψηλότερη κορυφή του Ζα, που είναι και η υψηλότερη κορυφή των Κυκλάδων. Οι ζώνες που προκύπτουν αφορούν απότομες κοιλάδες, πεδιάδες και μια ιδιαιτερότητα ακολουθίας λόγω από γρανιτικά πετρώματα. Οι ζώνες αυτές ορίζουν τις διαφορετικές χωρικές ποιότητες των αγροτικών τοπίων της Νάξου και κατ' επέκταση της ιδιαιτερότητάς της. Στο ανατολικό τμήμα του νησιού διαμορφώνονται απότομες πλαγιές που στο δυτικό ομαλοποιούνται διαμορφώνοντας τα λιβάδια του νησιού. Αναφορικά στο κεντρικό κομμάτι του νησιού διαμορφώνεται ο ελαιώνας της Τραγαίας, σε μεγάλη έκταση καθώς και εκτάσεις με φρουτόδεντρα βρίσκονται στις κοιλάδες των Μελάνων και Εγγαρών. Στις πλαγιές της περιοχής της Κομμιακής εκτείνονται πολλοί εγκαταλελειμμένοι αμπελώνες σκαρφαλωμένοι σε αναβαθμίδες. Στις απότομες πλαγιές βορειοανατολικά του νησιού βρίσκονται τα ορυχεία Σμύριδας (Crow, Lekakis, και Turner 2021).

Επιπρόσθετα ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ιστορικά στοιχεία του νησιού, σε κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό επίπεδο. Οι πρώτοι κάτοικοι του νησιού ήταν οι Θράκες και οι Πελασγιοί και έπειτα οι Καρες με αρχηγό το Νάξο. Από την εποχή της αρχαιότητας η Νάξος ήταν γνωστή για την εξόρυξη μαρμάρου και μετάλλων, με τα δείγματα αυτής της δραστηριότητας εμφανή μέχρι και σήμερα. Αναφορικά, είναι απομεινάρια της αρχαίας λατομικής δραστηριότητας μπορούν να βρεθούν στα αρχαία λατομεία της περιοχής του Φλεριού, και στους Κούρους στα διάφορα σημεία του νησιού. Η λατομική δραστηριότητα συνεχίζεται με εξαντλητικούς για τα κοιτάσματα ρυθμούς έως και σήμερα. Είναι σημαντικό να

Χάρτης 1 Θέση της νήσου Νάξου πηγή: <https://gaia.igme.gr/portal/apps/webappviewer/index.html?id=61dc7b67790944a198d4dbdc876d1a3c>

αναφερθεί ότι τα λατομεία της περιοχής του Κινίδαρου είναι ορατά από όλη την νοτιοανατολική πλευρά του νησιού.

Συγχρόνως είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι πολλές δομές του νησιού, τρόποι ζωής, πρωτογενής τομέας παραγωγής και οι βασικές πηγές εισοδήματος του νησιού έχουν αλλάξει σημαντικά στο πέρασμα των χρόνων (Crow et al, 2021).

3.1.1 Κοινωνική χρήση του φυσικού περιβάλλοντος

Ο παραγωγικός τομέας αποτέλεσε επίσης μια κυρίαρχη δύναμη που διαμόρφωσε το τοπίο του νησιού. Πιο συγκεκριμένα οι αγροτικές κοινωνίες και κοινότητες του τόπου έφεραν σημαντικές αλλαγές στο τοπίο και την αισθητική του. Η κοινωνική χρήση του φυσικού χώρου, οι σχέσεις δηλαδή των αγροτικών αυτών κοινωνιών με το φυσικό περιβάλλον, σε συνδυασμό με οικονομικά και ιστορικά γεγονότα, συνέβαλλαν στην αλλαγή της μορφολογίας της όψης και της αισθητικής του παραγωγικού χώρου. Στις μεταπολεμικές δεκαετίες (1951-1953) η αποψίλωση του πληθυσμού και η μεγάλη μεταναστευτική έξοδος αποτέλεσε σημαντικό πλήγμα για την οικονομία και τον παραγωγικό τομέα του νησιού. Στον 20ο αιώνα μέχρι το 1953 η παραγωγικές διαδικασίες (γεωργία, κτηνοτροφία) αφορούσαν το εκάστοτε οικογενειακό περιβάλλον. Η κάθε οικογένεια καλλιεργούσε την ιδιοκτησία που της ανήκε και έκτρεφε μικρό αριθμό ζώων προς κατανάλωση στα πλαίσια των αναγκών της. Η διαίρεση των αγροτικών εδαφών ήταν ανάλογη του τύπου του ανάγλυφου. Η πρώτη διαίρεση αφορά τις άγονες πλαγιές των λόφων, τις οποίες οι αγρότες διαμόρφωναν σε αναβαθμίδες ή αλλιώς αχτιά (εικόνα 11). Τα αχτιά αποτέλεσαν στοιχείο ταυτότητας του εδαφικού ανάγλυφου των πλαγιών συμμετέχοντας στην ολιστική και ήπια διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος. Η δεύτερη κατηγορία αφορά τα ελάχιστα παραγωγικά κράσπεδα, μεγαλύτερα σε έκταση από τα αχτιά και πιο επίπεδα. Οι εκτάσεις ονομάζονται από τους ντόπιους καυκάρια, και αποτελούν άγονες εκτάσεις στις βάσεις των λόφων. Στις εκτάσεις αυτές γινόταν σπορά κριθαριού και ζωοτροφής (γέννημα) (εικόνα 12). Τα αχτιά, τα καλλιεργούσαν σε μικρούς μπαξέδες, και οι καλλιέργειες αφορούσαν σε ελάχιστες ποσότητες άνυδρες πατάτες, αρακά, κουκιά και κριθάρια για οικιακή κατανάλωση. Επιπλέον καλλιεργούνταν ελάχιστα καπνά προς εξαγωγή μέχρι το 1936. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 1911 η καλλιέργεια της πατάτας αφορούσε περί τα 30 στρέμματα

Εικόνα 11 Αχτιά | Ποταμιά | Νάξος πηγή: προσωπικό αρχείο

μόνο. Τέλος η τρίτη διαίρεση αφορά τις καλλουριές, τις εκτάσεις δηλαδή στον κάμπο (λιβάδι)(εικόνα 13). Οι εκτάσεις των καλλουριών αφορούν ειδικά περιποιημένους, οργωμένους και λιπασμένους αγρούς, στους οποίους γινόταν καλλιέργεια γλυκοπατάτας, κριθαριού, ντομάτας, φασολιών, βαμβακιού, ρεβιθιών, αμπελιών και μπιστανικών για εξαγωγή. Η έκταση της καλλιέργειας των αμπελώνων αφορούσε το 1/3 του κάμπου. Η ελλαιοκαλλιέργεια ήταν γνωστή σε συγκεκριμένες περιοχές όπως τα Λαγκάδια και η Τραγαία. Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι αγροτικές κοινότητες του κάμπου εξασφάλιζαν το λάδι τους ανταλλάσσοντας γεωργικά προϊόντα με τους βόρειους Ναξιώτες (Sergis 2020).

Η κτηνοτροφία για την περιοχή του κάμπου αποτελεί μέχρι το 1953, συμπληρωματική απασχόληση και λειτουργεί συμβιωτικά με τη γεωργία. Πιο συγκεκριμένα κάθε οικογένεια έχει στην ιδιοκτησία της μικρό αριθμό αιγοπροβάτων τα οποία βόσκει την άνοιξη στα Καυκάρια. Αφού ολοκληρώνεται το αλώνεμα, τα κοπάδια μεταφέρονται στον κάμπο, και βοσκούν στη ράπη, τα υπολείμματα δηλαδή των θερισμένων κριθαριών, καθαρίζοντας το χωράφι και εξασφαλίζοντας την φυσική του λίπανση. Από τον Σεπτέμβριο μέχρι τον Οκτώβριο, τα κοπάδια βόσκουν, στους αμπελώνες τρώγοντας το χορτάρι και το φύλλωμα και προετοιμάζοντας η άμπελος για το κλάδεμα. Συμπερασματικά αποδεικνύεται η συμπληρωματική σχέση της γεωργίας με την κτηνοτροφία, μια κυκλική διαδικασία και μια ολιστική προσέγγιση των αγροτικών κοινοτήτων με το φυσικό περιβάλλον στο οποίο δρουν και συγχρόνως εκμεταλλεύονται.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω μέχρι το 1953, εκτρέφονται μικροί αριθμοί οικοσπιτων ζώων. Το ίδιο ισχύει και για μικρούς αριθμούς αγελάδων. Ωστόσο στις επόμενες δεκαετίες, αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς η αγελαδοτροφία, η πάχυνση και παραγωγή αγελάδων, η οποία γίνεται ένας από τους βασικούς πυλώνες της οικονομίας του νησιού (Sergis 2020).

Εικόνα 12 Καυκάρια | Κινίδaros | Νάξος πηγή: προσωπικό αρχείο

Εικόνα 13 Καλουργιές | Αγιερασάνι | Νάξος πηγή: προσωπικό αρχείο

3.1.2 Κέντρο Σποροπαραγωγής Γεωμήλων Νάξου | Κ.Σ.Γ.Ν.

Το ιστορικό γεγονός του 1953, αφορά την ίδρυση του κρατικού Κέντρου Σποροπαραγωγής Γεωμήλων Νάξου, το οποίο λειτούργησε ανασταλτικά στις μεταναστευτικές ροές της εποχής, και είχε ως βασικούς τροφοδότες τα χωριά του λιβαδιού, Γλινάδο, Γαλανάδο, Αγερσανί και Τρίποδες (χάρτης 2). Η ίδρυση του κέντρου, επηρέασε και συνέβαλλε σε ριζικές αλλαγές της οικονομικής και κοινωνικής ζωής των αγροτικών κοινοτήτων και κυρίως την κοινωνική χρήση του φυσικού χώρου.

Χάρτης 2 Τα χωριά του λιβαδιού
πηγή:<https://gaia.igme.gr/portal/apps/webappviewer/index.html?id=61dc7b67790944a198d4dbdc876d1a3c>

Πιο συγκεκριμένα, η παραγωγή συνδέεται με τον κρατικό μηχανισμό, ο οποίος παίρνει κομμάτι της παραγωγής, με όρους σχετικούς με τις ποσότητες που ορίζουν οι κλιματολογικές συνθήκες και η σοδιά της εκάστοτε χρονιάς αλλά και το ίδιο το κράτος. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ο κρατικός μηχανισμός ορίζει τις τιμές στις οποίες θα αγοράσει, την εκάστοτε χρονιά. Ως αποτέλεσμα, η παραγωγή καθώς και οι οικονομικές συνθήκες, σχετικές με αυτή, εισέρχονται πλέον σε μια κανονιστική ρύθμιση. Με αυτόν τον τρόπο εγκαταλείπεται, μια παραδοσιακή και πιο ήπια και συνδεδεμένη με τον τόπο, οικονομία της αυτάρκειας, και έρχεται στο προσκήνιο μια εμπορευματοποιημένη οικονομία και παραγωγή, πλήρως αποκομμένη από τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των αγροτικών κοινωνιών και των σχέσεων τους με το αγροτικό τοπίο.

Η εμπορευματοποιημένη παραγωγή, εγκαθίσταται με όλους τους πιθανούς μετασχηματισμούς, οικονομικούς και κοινωνικούς. Η παραγωγή περιορίζεται στην μονοκαλλιέργεια της πατάτας, και το παραγωγικό είδος γίνεται σύμβολο του νησιού, και στοιχείο της τοπικής ταυτότητας των χωριών του κάμπου. Ως αποτέλεσμα, οι αμπελώνες του κάμπου εξαφανίζονται, και στα χωράφια φυτεύονται πατάτες με τη μέθοδο της αμιψεισποράς (μια χρονιά πατάτα – μία χρονιά κριθάρι), εξασφαλίζοντας της αγρανάπαυση και τη φυσική τους λίπανση. Την ίδια κατάληξη είχαν και τα περιβόλια με τις φραγκοσυκιές, τα φαροασκουῖρια, τα οποία αποτελούν στοιχείο ταυτότητας του ξηρού, άγονου, κυκλαδίτικου τοπίου του νησιού (Sergis 2020).

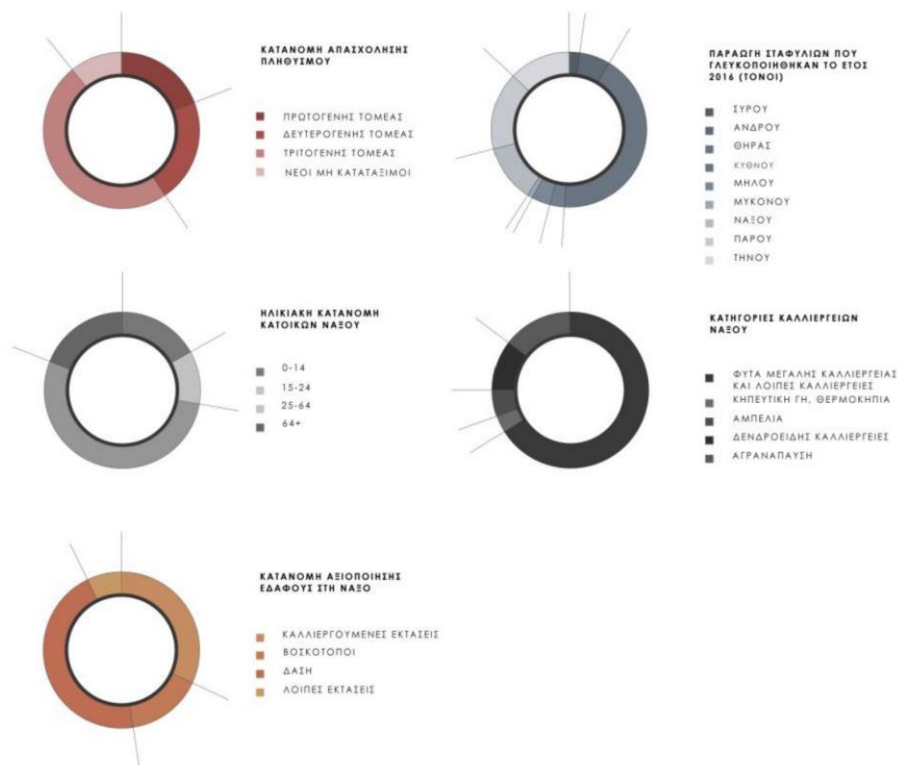
Επιπρόσθετα, τα καυκάρια, γίνονται εύφορες πια καλλιεργήσιμες εκτάσεις, με την βοήθεια μηχανοκίνητων καλλιεργητικών οχημάτων/ εργαλείων – τα τρακτέρ. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το κράτος παραχωρούσε τρακτέρ, στους αγρότες πριν αυτά αποτελέσουν ιδιόκτητα μηχανήματα. Η εκτεταμένη χρήση των μηχανημάτων έχει άμεσα αποτελέσματα στο αγροτικό τοπίο, στην μορφολογία, την αισθητική και τη συνοχή του. Πιο συγκεκριμένα, με τη βοήθεια των μηχανημάτων, εκχερσώνονται μεγάλα τμήματα άγονων καλλιεργητικών περιοχών, η γη οργώνεται βαθιά και με τα λιπάσματα γίνονται γόνιμα πατατοχώραφα. Οι επιπτώσεις των εκχερσώσεων αφορούν τόσο τις σοβαρές αλλοιώσεις του αγροτικού τοπίου σε σχέση με την μορφολογία του, όσο και αυτές σε σημαντικά στοιχεία της χλωρίδας του.

Αναφορικά προκύπτει η εξαφάνιση ειδών, ή η σημαντική μείωση του πληθυσμού τους όπως οι καλλονιές, η ζαφορά, τα σπούλουδα, ο βασιλικός της γης και οι μανιταρότοποι. Επιπρόσθετα, τα μηχανήματα άλλαξαν τη φυσική δομή του εδάφους, διαλύοντας τη στέρεη δομή του (Crow et al, 2021).

Στο σημείο αυτό κρίνεται αναγκαίο να τονιστεί ότι, η εμπορευματοποιημένη προσέγγιση της παραγωγής και την γεωργικής καλλιέργειας, έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την μέχρι τότε ολιστική και κατά μεγάλο μέρος φυσική προσέγγιση των αγροτικών κοινωνιών. Πιο αναλυτικά, έρχεται στο προσκήνιο η κουλτούρα μιας επεμβατικής για το περιβάλλον και για το αγροτικό τοπίο καλλιέργειας, που δεν εμπεριέχει σε καμία περίπτωση ήπιες συμβατικές μεθόδους, όπως παραδείγματος χάρη οι αναβαθμίδες. Δεν υπάρχει καμία πρόθεση για προστασία του περιβάλλοντος, και της χλωρίδας του. Συγχρόνως εγκαταλείπεται η οποιαδήποτε μέριμνα για την διαχείριση των όμβριων και των λιγοστών υδάτινων πόρων του νησιού. Τέλος η επιλογή της μονοκαλλιέργειας της πατάτας αποδεικνύει τις παραπάνω θέσεις, όντας μια καλλιέργεια που έχει ανάγκη μεγάλες ποσότητες νερού για άρδευση.

3.1.3 Δημογραφικά στοιχεία

Ο πληθυσμός του νέου Δήμου Νάξου και Μικρών Κυκλάδων (περιλαμβάνει και τα νησιά μικρών Κυκλάδων Δονούσα, Κουφονήσια, Κέρος, Σχοινούσα και Ηρακλειά) σύμφωνα με την απογραφή του 2011 είναι 19.440 κάτοικοι, εμφανίζοντας μια πολύ μικρή αύξηση σε σύγκριση με τον πληθυσμό του 2001 (των αντίστοιχων νησιών) που ήταν 19.074 κάτοικοι ('Στατιστικές - ELSTAT' χ.χ.) (εικόνα 14).

Εικόνα 14 Δημογραφικά στοιχεία για τη Νάξο πηγή: Λαουλάκου et al, 2019

3.1.4 Χλωρίδα και πανίδα

Όπως αναλύθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, το νησί της Νάξου χαρακτηρίζεται από ένα έντονο ανάγλυφο, που δημιουργεί μεγάλη ποικιλία, ιδιαίτερων και διαφορετικών βιοτόπων, με σημαντικά είδη πανίδας και χλωρίδας. Είναι σημαντικό επίσης να σημειωθεί ότι, ως αποτέλεσμα του έντονου αναγλύφου, είναι η ύπαρξη δεκάδων ρεμάτων και χειμάρων, με σημαντικότερα του Απόλλωνα, του Τζουμαγιά, του Κινίδαρου, το Περγαντί, ο Καρβουνόλακος, ο Πνίχτης, ο Ακριδώνης, ο Ανακιών και ο Φύσας, που δημιουργούν με τη σειρά τους μόνιμους ή εποχιακούς υγρότοπους, στις εκβολές τους. Ο σημαντικότερος υγροβιότοπος είναι η Αλυκή, που αποτελεί και τον μεγαλύτερο των Κυκλάδων και φιλοξενεί πληθώρα πτηνών ανά εποχή. Χαρακτηριστικό στοιχείο του νησιού αποτελεί συγχρόνως και η πληθώρα βιότοπων, που εναλλάσσονται ο ένας δίπλα στον άλλον, σε όλη την έκταση του νησιού. Αναφορικά, η Νάξος αποτελείται από εκτάσεις με αγροστώδη και φρύγανα, από αιωνόβια δάση με δρυ, ελαιώνες, αμπελώνες σε αναβαθμίδες και ξερολιθιές, αμμώδεις και βραχώδεις ακτές, αμμοθίνες, παραθαλάσσιους υγροβιότοπους, κοιλάδες, ρεματιές, καταρράκτες και μικρά ποτάμια και κυρίως από το υπο εξαφάνιση δάσος του θαλασσόκεδρου (*Juniperus oxycedrus*). Οι διαφορετικοί αυτοί βιότοποι δημιουργούν τις συνθήκες για την παρουσία πολλών σπάνιων ειδών πανίδας και χλωρίδας ('Νησιά / Νάξος, NaturaGraeca' χ.χ.).

Πιο συγκεκριμένα, το φυτικό υλικό του νησιού χαρακτηρίζεται κυρίως από την εκτενή ύπαρξη μακίας βλάστησης και φρυγάνων με διαστήματα από μικρά δάση. Παρακάτω σημειώνονται τα επικρατέστερα αυτοφυή φυτικά είδη του νησιού.

- ο Δέντρα:
 - 1 Αριά
 - 2 Χνουδοβελανιδιά
 - 3 Ήμερη βελανιδιά
 - 4 πουρνάρι
 - 5 καστανιά
 - 6 χαλέπιος πεύκη
 - 7 Θαμνοκυπάρισσος

- 8 κουμαριά
- 9 χαρουπιά
- 10 κράταιγος
- 11 γκορτσιά
- 12 αγριελιά
- 13 φυλλίκι
- 14 στύρακα
- ο Θάμνοι
 - 1 σπάρτο
 - 2 σκίνο
 - 3 κοκκορεβυθιά
 - 4 λαδανιά
 - 5 ρίγανη
 - 6 αφάνα
 - 7 εφέδρα
 - 8 ρείκι
 - 9 γαλατσίδα
 - 10 θυμάρι
 - 11 φασκόμηλο
 - 12 λεβάντα

Λόγω της εναλλαγής των βιοτόπων είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, η αυτοφυής βλάστηση αλλάζει ανά περιοχή. Πιο συγκεκριμένα, σε πλαγιές του όρους Ζα, έχουν σημειωθεί άτομα από υπεραιώνιες αριές και σφενδάμια, που πιθανότατα κάλυπταν σχεδόν όλο το νησί κατά την αρχαιότητα. Στις ραματιές και τους χειμάρους συναντώνται πλατάνια, ιπιές, λεύκες, φτελιές, φράξοι, μυρτιές, πικροδάφνες και λυγαριές. Τέλος κρίνεται αναγκαίο να γίνει αναφορά στα παραθαλάσσια αραιά δάση θαλασσόκεδρου με σημαντικότερα και μεγαλύτερα του Αλυκού και του Αζαλά. Παρακάτω γίνεται αναφορά σε σημαντικά ενδημικά είδη του νησιού που αξίζει να σημειωθούν και να χρησιμοποιηθούν λόγω του περιορισμένου πληθυσμού τους ('Νησιά / Νάξος, NaturaGraeca' χ.χ.):

- 1 *Centaurea atropurpurea* | Κενταύρια
- 2 *Corydalis integra*
- 3 *Allium bourgeauii* subsp *cycladicum* και *Allium pilosum* | αγριόσκορδα
- 4 *Anthemis wernerii* subsp *wernerii*
- 5 *Ambrosia maritima*
- 6 *Mollugo cerviana*
- 7 *Alcea lavateriflora*
- 8 *Althaea filiformis* subsp *orientalis*
- 9 *Bonania graeca*
- 10 *Erysimum hayekii*
- 11 *Aristolochia rotunda* subsp *insularis*
- 12 *Hymenocallis graecum*
- 13 *Solenopsis Laurentia*
- 14 *Dianthus fruticosus* subsp *amorginus* | αγριογαρύφαλλο
- 15 *Illecebrum verticillatum*
- 16 *Paronychia argentea*
- 17 *Silene cythnia* | σιληνή
- 18 *Colchicum pusillum* | κολχικό
- 19 *Convolvulus scammonia* | κονβόλβουλος
- 20 *Muscari cycladicum*, *Muscari pulchellum* subsp *clepsydroides* | μουσκάρι
- 21 *Isoetes durieui*
- 22 *Arum concinatum*
- 23 *Daucus broteri*
- 24 *Lathyrus hierosolymitanus*
- 25 *Radiola linoides*
- 26 *Crocus tournefortii* | κρόκος
- 27 *Anagallis minima*
- 28 *Limonium hirsuticalyx* και *Limonium palmare* και *Limonium astypaleum* | αμάραντα

- 29 *Tordylium aegaeum*, *Tordylium hirtocarpum*
- 30 *Fuirena pubescens*,
- 31 *Euphorbia serpens* | εφόρβια
- 32 *Lotus parviflorus*
- 33 *Ononis variegata*
- 34 *Juncus pygmaeus*
- 35 *Achnatherum fallacinum*,
- 36 *Umbilicus parviflorus*
- 37 *Nigella degenii* subsp *degenii*, *Nigella doerfleri*
- 38 *Galium amorginum*, *Galium conforme*, *Galium peplidifolium*
- 39 *Veronica trichadena*

Ορχιδέες

- 1 *Anacamptis laxiflora*
- 2 *Anacamptis sancta*
- 3 *Cephalanthera longifolia*
- 4 *Dactylorhiza romana*
- 5 *Limodorum abortivum*
- 6 *Neotinea lactea*, *Neotinea maculata*
- 7 *Orchis anatolica*, *Orchis anthropophora*, *Orchis provincialis*
- 8 *Serapias lingua*, *Serapias orientalis*
- 9 *Ophrys thesei*, *Ophrys gortynia*, *Ophrys bombyliflora*, *Ophrys omegaifera*, *Ophrys reinholdii*, *Ophrys israelitica*, *Ophrys calypsus*, *Ophrys ceto*, *Ophrys ariadnae*, *Ophrys cretica* και *Ophrys icariensis*.

Σχετικά με την πανίδα του νησιού, είναι σημαντικό ότι η ορεινή μορφολογία του νησιού σε συνδυασμό με την πληθώρα διαφορετικών βιοτόπων συνθέτουν τις απαραίτητες συνθήκες για την φιλοξενία μεγάλου πληθυσμού πουλιών. Πιο συγκεκριμένα ο πλούτος της ορνιθοπανίδας που φιλοξενεί η Νάξος είναι πολύ μεγάλος και σε αυτόν συμπεριλαμβάνονται, σπάνια πουλιά των υγροτόπων, της μεσογειακής βλάστησης καθώς και μεγάλα αρπακτικά.

Ιδιαίτερη σημασία έχουν τα όρνια που φωλιάζουν στις πλαγιές κοντά στην κορυφή του όρους Ζα. Επιπρόσθετα ιδιαίτερα σημαντική είναι και η παρουσία της καστανόπαπιας που αναπαράγεται στην Αλυκή της Νάξου.

Σχετικά με τους υγροτόπους τα σημαντικότερα πτηνά είναι τα ακόλουθα:

- 1 ερωδιός
- 2 γλαρόνι
- 3 χαραδριός
- 4 σκαλίδρα
- 5 μαχητής
- 6 αργυροπούλι
- 7 πετροτουρλίδα
- 8 καλαμοκανάδα
- 9 γκισάρι
- 10 χουλιάρόπαπια
- 11 κικίρι
- 12 σαρσέλα
- 13 ψαλίδα
- 14 αλκυόνη
- 15 χαλκόκοτα

Συγχρόνως τα κάθετα βράχια του νησιού αποτελούν καταφύγιο για σπάνιους μαυροπετρίτες.

Στα αρπαχτικά του νησιού περιλαμβάνονται και τα παρακάτω σημαντικά είδη:

- 1 σπιζαετος
- 2 καλαμόκιρκος
- 3 πετρίτης
- 4 ξεφτέρι
- 5 αετογερακίνα
- 6 βραχοκιρκίνεζο

7 κουκουβάγια

8 γκιώνης

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι κατά τη μετανάστευση περνάνε από το νησί, σφηκιάρηδες, ψαλιδιάρηδες, χειμωνόκιρκοι και λιβαδόκιρκοι ('Νησιά / Νάξος, Natura Graeca' χ.χ.). Όσον αφορά τα θαλασσοπούλια, στο νησί κατοικούν θαλασσοκόρακες, αρτέμηδες, μύχοι, λεπτόραμφοι γλάροι και καστανοκέφαλοι γλάροι.

Στα πλαίσια της εργασίας κρίνεται αναγκαίο να γίνει ξεχωριστή αναφορά στα είδη της ορνιθοπανίδας που ζουν στα βουνά και στα φρύγανα. Τα είδη που περιλαμβάνονται στην κατηγορία αυτή είναι τα παρακάτω:

1 νησιώτικη πέρδικα

2 ορτύκι

3 μπεκάτσα

4 τρυγόνι

5 αγριοπερίστερο

6 γιδοβύζι

7 σταχτάρα

8 τσαλαπετεινός

9 μελισσοφάγος

10 χαλκοκουρούνα

11 κορυδαλλος

12 σταρήθρα

13 βραχοχελιδόνι

14 σπιτοχελιδόνι

15 σταβλοχελιδόνι

16 λιβαδοκελάδα

17 αηδόνι

18 μαυρολαίμης

19 καρβουνιάρης

- 20 σταχτοπετρόκλης
- 21 ασπροκωλίνα
- 22 γαλαζοκότσυφας
- 23 τσίχλα
- 24 διάφοροι τσιροβάκοι
- 25 φυλλοσκόπος
- 26 μυγοχάφτης
- 27 αετομάχος
- 28 κοκκινοκέφαλος
- 29 κοράκι
- 30 συκοφάγος
- 31 φανέτα
- 32 φλώρος
- 33 φρυγανοτσιχλόνι
- 34 αμπελουργός
- 35 τσιφτάς

Σχετικά με τα αμφίβια του νησιού, στο νησί κατοικούν πρασινόφρυνος βάτραχος, δεντροβάτραχος και βαλκανοβάτραχος. Η ερπετοπανίδα του νησιού είναι επίσης αρκετά μεγάλη και περιλαμβάνει ποταμοχελώνα, κρασπεδωτη χελώνες, κροκοδειλάκι, σαμιαμίδι, κυρτοδάκτυλο, τρανόσαυρα, σιλιβούτι, αβλέφαρο, έρυκες, τυφλίνο, λαφιάτη, νερόφιδο, αγιόφιδο και οχιά ('Νησιά / Νάξος, NaturaGraeca' χ.χ.). Η μεγάλη αμμώδης παραλία στα δυτικά του νησιού αποτελούσε παλαιότερα καταφύγιο για την αναπαραγωγή της θαλάσσιας χελώνας καρέτα-καρέτα. Σήμερα υπάρχει ακόμα ένας μικρός πληθυσμός, που κινδυνεύει ωστόσο καθημερινά από την ανθρώπινη παρέμβαση. Στα χερσαία θηλαστικά του νησιού περιλαμβάνονται λαγοί, αγριοκούνελα, σκαντζόχοιροι, κουνάβια και διάφορα είδη νυχτερίδων. Σε απομακρυσμένες υποθαλάσσιες σπηλιές σημειώνονται μεμονωμένα άτομα μεσογειακής φώκιας. Το νησί συγχρόνως αποτελεί πέρασμα για ρινοδέφια και ζωνοδέφια ('Νησιά / Νάξος, NaturaGraeca' χ.χ.).

3.1.5 Κλίμα

Η Νάξος όπως και οι υπόλοιπες Κυκλάδες, παρουσιάζει πολύ χαμηλό ύψος βροχής. Οι μήνες με τα μεγαλύτερα ύψη βροχοπτώσεων είναι ο Δεκέμβριος και ο Ιανουάριος. Ο χειμώνας είναι ιδιαίτερα ήπιος, με τις ορεινές περιοχές του νησιού να έχουν 2-3 βαθμούς διαφορά. Επιπρόσθετα οι θερμοκρασίες τους θερινούς μήνες παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα, συγκριτικά με άλλες περιοχές της χώρας, λόγω της επίδρασης της θάλασσας και της συχνότητας των ανέμων. Στα παρακάτω διαγράμματα απεικονίζονται χαρακτηριστικές τιμές ύψους βροχοπτώσεων και θερμοκρασιών για την Νάξο (Ευελπίδου 2001) (Πίνακας 1) .

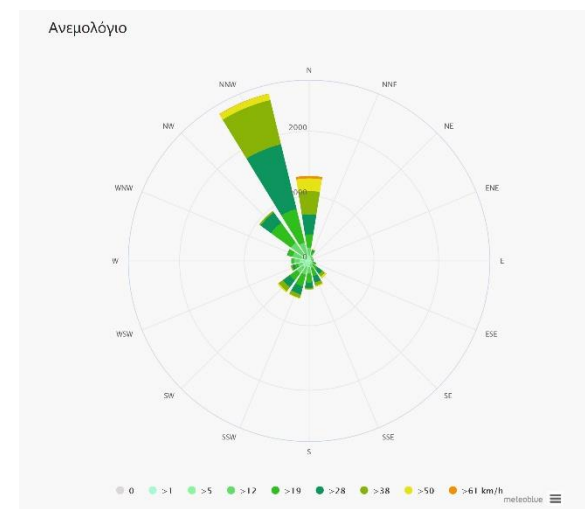
Η διεύθυνση του ανέμου καθ' όλη σχεδόν τη διάρκεια του έτους είναι από το βορρά προς το νότο. Οι ετήσιοι άνεμοι που επικρατούν στο νησί είναι αντίστοιχοι με αυτούς που επικρατούν στο κεντρικό Αιγαίο. Κατά κύριο λόγο επικρατούν στην περιοχή του Αιγαίου από τον Μάιο έως το Σεπτέμβριο. Η έντασή τους είναι μεγαλύτερη κατά τις απογευματινές ώρες και μπορεί να μηδενιστεί κατά τη διάρκεια της νύχτας (Ευελπίδου 2001) (Πίνακας 2).

3.1.6 Τουρισμός

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Λιμεναρχείου Νάξου, τον Αύγουστο του 2022, ο συνολικός αριθμός επιβατών που αποβιβάστηκαν και επιβιβάστηκαν στα πλοία από το λιμάνι της **Νάξου**, ανήλθε στους 303.692, όταν τον ίδιο μήνα του 2021 ο αριθμός αυτός έφτασε τους 275.052 επιβάτες και τον Αύγουστο του 2020 ήταν μόλις 161.142. Είναι γεγονός η αύξηση της τουριστικής κίνησης τις τελευταίες δεκαετίες πράγμα που επιφέρει αύξηση σε όλους τους τομείς της τοπικής οικονομίας της Νάξου. Ταυτόχρονα, σημαντική άνοδο παρουσιάζει και ο τομέας της εστίασης, των τουριστικών πρακτορείων, των επιχειρήσεων ενοικίασης αυτοκινήτων, μοτοποδηλάτων και ποδηλάτων και των επιχειρήσεων ενοικίασης εξοπλισμού θαλάσσιων σπορ (Wind-Surfing, Kite-Surfing, Scuba-Diving κ.λ.π.) που σχετίζονται άμεσα με την αύξηση της επισκεψιμότητας του νησιού. Η πληθώρα των πολιτιστικών πόρων του νησιού το καθιστά ιδιαίτερα δημοφιλές στους τουριστικούς προορισμούς. Τέλος, βάση των στοιχείων του 2020, οι επισκέπτες μετακινήθηκαν από το δίπολο «ήλιος- θάλασσα» σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού, εξερευνώντας την ενδοχώρα της Νάξου, καθώς αυξήθηκε σε σύγκριση

Πίνακας 1 Στοιχεία υετού και θερμοκρασίας για τη Νάξο
πηγή: <https://www.meteoblue.com/el/%CE%BA%CE%B1>

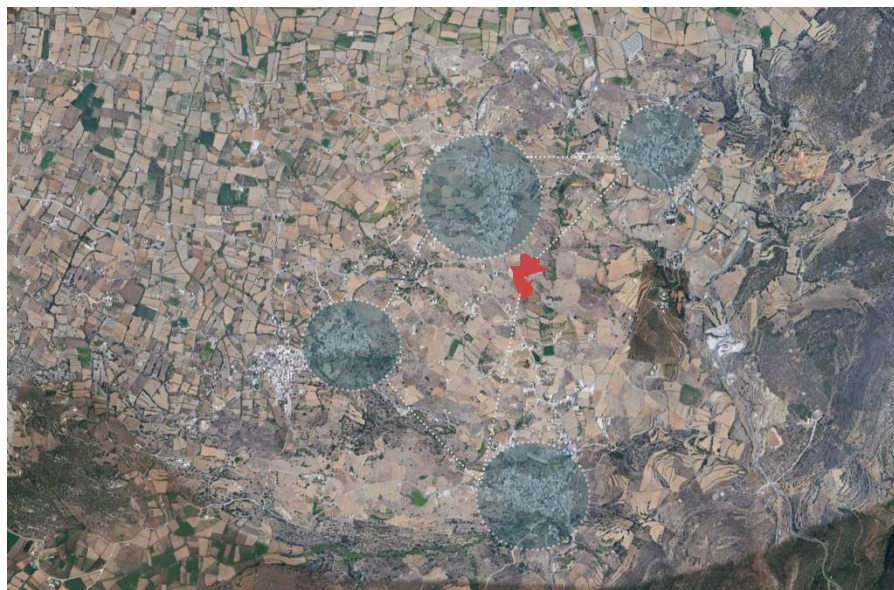
Πίνακας 2 Ανεμολόγιο για τη Νάξο
πηγή: https://www.meteoblue.com/el/%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%81%CF%8C%CF%82/historyclimate/climatemodelled/%CE%9D%CE%AC%CE%BE%CE%BF%CF%82_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1_256632

με τα προηγούμενα έτη, η επισκεψιμότητα στα χωριά και τους οικισμούς στο ορεινό τμήμα της. Κατά συνέπεια, είναι ιδιαίτερα σημαντικό, πέραν του μαζικού τουρισμού να δοθεί έμφαση στην ανάπτυξη θεματικού, εναλλακτικής μορφής τουρισμού, ο οποίος προσφέρει στον επισκέπτη ολιστική, βιωματική εμπειρία, καθώς μπορεί να συνδυάσει πολλές δραστηριότητες (τουριστικές υπηρεσίες, φύση, γαστρονομία, πολιτισμό, ιστορία κλπ) (Stavrianos, 2021).

Κεφάλαιο 4ο : Ο αμπελώνας στα Τρανά Αμπέλια, Γλινάδου

4.1 Θέση – Πρόσβαση – Χωρικές ποιότητες

Η θέση «Τρανά αμπέλια», βρίσκεται στο δυτικό τμήμα της Νάξου, ανάμεσα στα χωριά του λιβαδιού και συγκεκριμένα στα όρια του χωριού του Γλινάδου. Το οικόπεδο βρίσκεται κεντρικά στο σύστημα των Τρανών Αμπελιών και έχει συνολική έκταση 19 στρέμματα (Χάρτης 3 και 4). Η πρόσβαση γίνεται τόσο μέσα από το χωριό του Γλινάδου, είτε από τον περιφερειακό δρόμο των χωριών Γαλανάδου – Γλινάδου και στη συνέχεια μέσω μικρότερων αγροτικών δρόμων. Η θέση του οικόπεδου βρίσκεται σε οροπέδιο με ελαφριές κλίσεις και 2 μικρά χαρακτηριστικά υψώματα (εικόνα 15). Επιπρόσθετα η το οικόπεδο οριοθετείται από φυσικούς φυτοφράχτες και ξερολιθιές (Χάρτες 5 και 6).

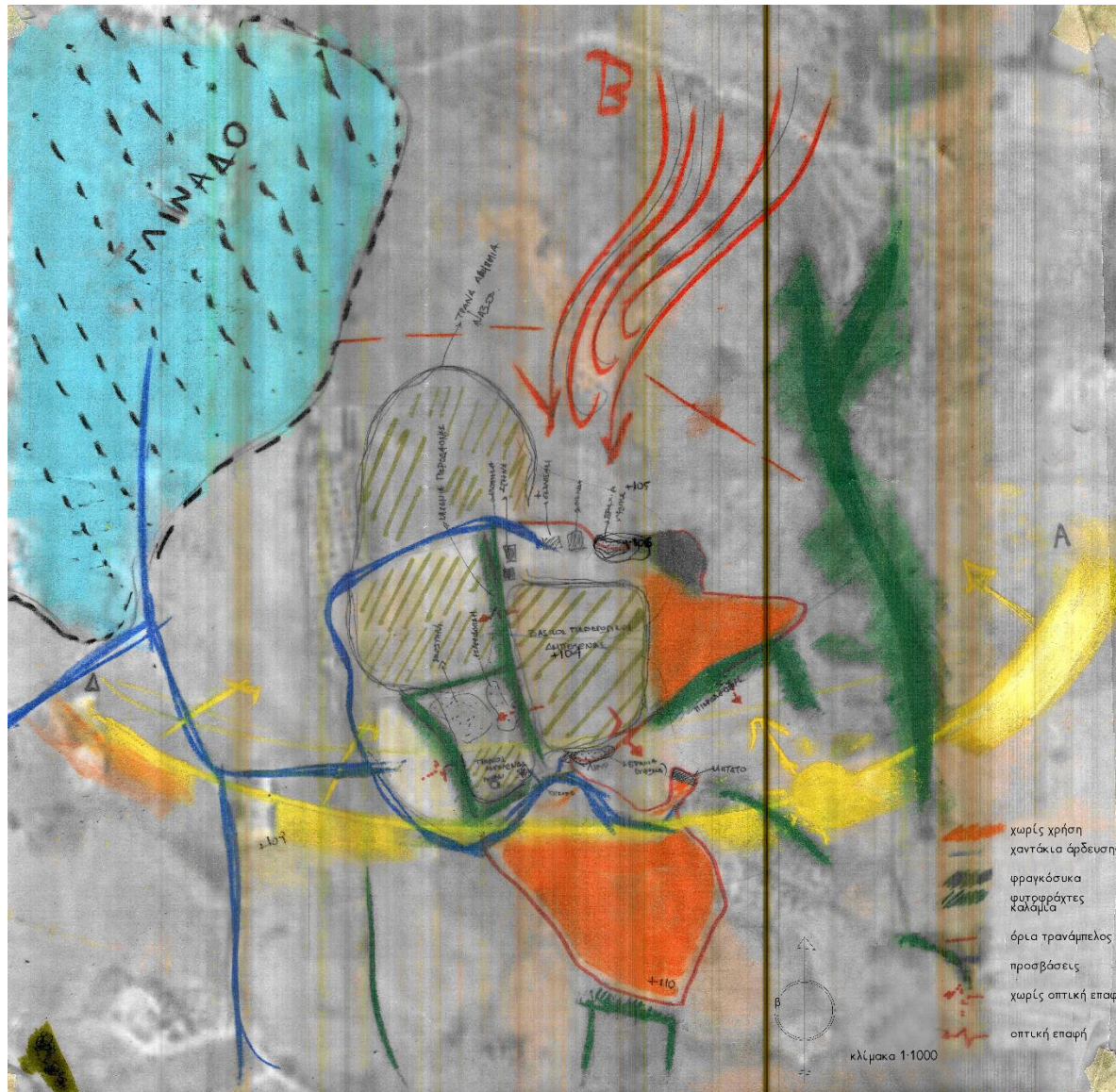
Χάρτης 4 Γεινίαση θέσης Τρανά Αμπέλια με τα λιβαδικά χωριά πηγή:
<https://earth.google.com/web/@37.06678662,25.40229934,118.65902185a,5406.00483438d,35y,347.91054015h,0t,0r>

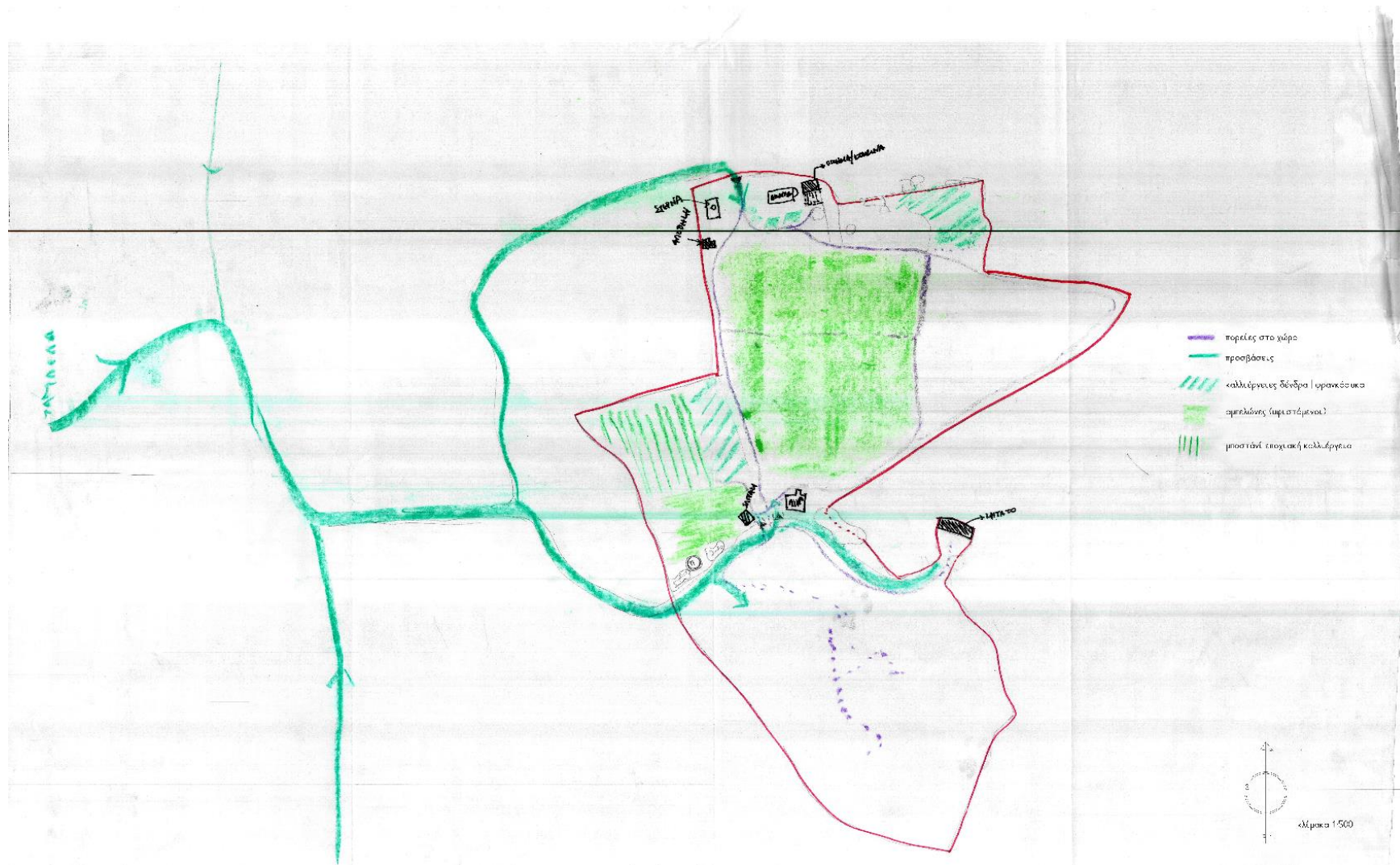
Χάρτης 3 Οικόπεδο αμπελώνα στα Τρανά Αμπέλια πηγή:
<https://earth.google.com/web/@37.06678662,25.40229934,118.65902185a,5406.00483438d,35y,347.91054015h,0t,0r>

Εικόνα 15 Θεάσεις προς το βορρά από τον αμπελώνα στα Τρανά Αμπέλια

Χάρτης 5 Γεινίαση | προσβάσεις | θεάσεις | χρήσεις

Χάρτης 6 Προσβάσεις | καλλιέργειες | δομικά στοιχεία

Το υφιστάμενο φυτικό υλικό του χώρου αφορά:

- ο τον νέο αμπελώνα, έκτασης 6 στρεμμάτων
- ο τον παλιό αμπελώνα, ηλικίας άνω των εκατό ετών
- ο το μπουστάνι
- ο τον οπωρώνα
- ο τις φραγκοσυκιές
- ο τους φυτοφράχτες με τα καλάμια και τη μακία βλάστηση
- ο λίγες ελιές
- ο και κάποια κυπαρίσσια

Είναι σημαντικό στο σημείο αυτό να τονιστεί, ότι ο υφιστάμενος αμπελώνας έχει πιστοποίηση βιολογικής καλλιέργειας και παραμένει άνυδρη η καλλιέργειά του (εικόνες 16, 17 και 18).

Οι ποικιλίες που καλλιεργούνται στον αμπελώνα, αποτελούν γηγενής κυκλαδίτικες παραδοσιακές ποικιλίες. Συγκεκριμένα οι ποικιλίες είναι οι παρακάτω:

- ο Φωκιανό
- ο Ποταμίσι
- ο Αηδάνι
- ο Αθήρι
- ο Φράουλα

Από τον αμπελώνα σήμερα παράγονται 14 τόνοι σταφυλιού και οινοποιούνται 2000 φιάλες.

Επιπρόσθετα στο χώρο βρίσκονται ακόμα, 2 βοηθητικά κτίσματα, η λινό, ένα αποθηκάκι με το στέγαστρο για το τρακτέρ, ένα πηγάδι, καθώς και ένα μητάτο. Στην υφιστάμενη κατάσταση τα βοηθητικά κτίσματα και το μητάτο δεν χρησιμοποιούνται. Παρακάτω παρατίθεται το σχέδιο της κάτοψης αποτύπωσης του οικοπέδου, από την επιτόπια μελέτη (σχέδιο 1).

Εικόνα 16 Αμπελώνας άποψη προς το βορρά

Εικόνα 17 Αμπελώνας - άποψη προς το νότο

Εικόνα 18 Αμπελώνας - Τρύγος Σεπτεμβρίου

4.2 Συμπεράσματα

Καταληκτικά, ο χώρος του οικοπέδου αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα αγροτικού κυκλαδίτικου τοπίου. Οι φυτοφράχτες, οι καλλιέργειες, η έκταση, οι επιμέρους δομές βοηθητικών κτισμάτων και ξερολιθιών συνθέτουν τις χαρακτηριστικές χωρικές ποιότητες του αγροτικού κυκλαδίτικου τοπίου. Η αυθεντικότητα του χαρακτήρα αυτού, σε συνδυασμό με την αλλοίωση του χαρακτήρα του τοπίου σε μεγάλο μέρος του νησιού, είναι δεδομένα που κάνουν αναγκαίους τους χειρισμούς διατήρησής του. Ταυτόχρονα, η αναγνώριση των ανάπτυξης του τουρισμού στο νησί τόσο του μαζικού όσο και του θεματικού τουρισμού, οδηγεί στη συνειδητοποίηση της σημαντικότητάς του και κατ' επέκταση της ανάδειξης και διατήρησής του.

Κεφάλαιο 5ο: Η πρόταση

Βασικοί άξονες επέμβασης | Κεντρική ιδέα

Βάση όσων αναφέρθηκαν και μελετήθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια και κυρίως βάση των συμπερασμάτων όλης της παραπάνω μελέτης προτείνεται η δημιουργία οινοπαραγωγικής -αγροτουριστικής μονάδας στον υπάρχοντα αμπελώνα. Πιο συγκεκριμένα, από τα τελευταία στοιχεία για τον τουρισμό στο νησί, όπως αναφέρονται στο κεφάλαιο 3, υπάρχει ανάγκη και συγχρόνως τάση προς τον εναλλακτικό τουρισμό. Ταυτόχρονα, τέτοιες μορφές τουρισμού είναι δυνατόν να έχουν ευεργετικά αποτελέσματα για την οικονομική ανάπτυξη και στήριξη της ενδοχώρας της Νάξου. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι με σκοπό το άνοιγμα της προτεινόμενης μονάδας προς την κοινότητα και τη σύνδεσή της με αυτή, προτείνεται η κάλυψη της προσωρινής διαμονής των επισκεπτών να γίνεται, σε ανεκμετάλλευτα κελύφη, στο κοντινό χωριό του Γλινάδου.

Η σύνθεση της μονάδας αναπτύσσεται σε 3 ζώνες:

- Ζώνη βασικής καλλιέργειας | αμπελώνας [γηγενής ποικιλίες]
 - Γραμμική καλλιέργεια
 - Καλλιέργεια σε αναβαθμίδες
 - Παλιός αμπελώνας ηλικίας πάνω από 100 χρονών
- Συμπληρωματικές καλλιέργειες για την αποφυγή της μονοκαλλιέργειας
 - Καλλιέργεια ελαιόδεντρων
 - Μποστάني
 - Φραγκόσυκα
 - Οπωρώνας
 - Συμπληρωματικές φυτεύσεις – σπορές στον αμπελώνα
- Δομημένοι χώροι
 - Υποδοχή- πληροφορίες -πωλητήριο | κτίσμα κοντά στην είσοδο
 - Εκκλησάκι
 - Οινοποιείο | Νέος δομημένος χώρος

- Λινό
- Βοηθητικός δομημένος χώρος στον παλιό αμπελώνα
- Αποθήκη και υπόστεγο τρακτέρ
- Δεξαμενές
- Μητάτο

Κεντρική ιδέα της σύνθεσης αποτελεί η σύνδεση με το περιβάλλον στο οποίο εντάσσεται και συγκεκριμένα το αγροτικό τοπίο της περιοχής. Ταυτόχρονα η σύνδεση αυτή, αφορά και την σύνδεση με το παρελθόν, την ιστορικότητα του τοπίου, των δομών και των σχέσεων παραγωγής, των σχέσεων αγροτικής κοινότητας με το παραγωγικό τοπίο. Σκοπός της συνθετικής κίνησης είναι τελικά η ένταξη της στο φυσικό περιβάλλον και η ελάχιστη διατάραξη της φυσικής συνέχειάς του. Για την επίτευξη του παραπάνω σκοπού, προτείνεται η ενίσχυση της πολυπλοκότητας των καλλιεργειών, η ενδυνάμωση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας με την χρήση γηγενών ενδημικών ειδών και ειδών προς εξαφάνιση, η πολυκαλλιέργεια, η επιλογή των φυσικών υλικών στη δόμηση και των ντόπιων παραδοσιακών τεχνικών. Στο πλαίσιο αυτό, διατηρούνται η βασικές είσοδοι, καθώς και η υπάρχουσα ροή προσέγγισης. Ταυτόχρονα διατηρούνται οι υπάρχουσες κτηριακές δομές, οι οποίες επαναχρησιμοποιούνται ανάλογα με τις ανάγκες τις νέας μονάδας. Τέλος, διατηρούνται δομικά και βασικά στοιχεία του υπάρχοντος φυτικού υλικού, όπως οι φωτοφράχτες με τους καλαμιώνες και η έκταση με τις φραγκοσυκιές. Καταληκτικά, και τα δύο τελευταία στοιχεία αφενός αποτελούν βασικά στοιχεία του χαρακτήρα του νησιωτικού κυκλαδίτικου αγροτικού τοπίου, αφετέρου αποτελούν φυσικές δομές οριοθέτησης της μονάδας (εικόνα).

Πιο αναλυτικά, η πρώτη ζώνη αφορά την έκταση της βασικής καλλιέργειας του αμπελώνα. Η ζώνη αυτή εκτείνεται σε όλη σχεδόν τη σύνθεση και καταλαμβάνει, όλο το κεντρικό κομμάτι, όπου αναπτύσσεται ο υπάρχον γραμμικός και ο νέος γραμμικός αμπελώνας, το νότιο και νοτιοδυτικό κομμάτι όπου αναπτύσσονται ο νέος αμπελώνας σε αναβαθμίδες και ο παλιός αμπελώνας, ηλικίας πάνω από εκατό ετών. Η καλλιέργεια του νέου αμπελώνα στις αναβαθμίδες προτείνεται να γίνει σε ελεύθερη εναλλάξ διάταξη και τα κλάδεμα να γίνεται παραδοσιακά σε σχήμα κυπέλου. Ο υπάρχον παλιός αμπελώνας στο νοτιοδυτικό τμήμα προτείνεται να παραμείνει ως έχει και να συνεχιστεί η καλλιέργεια σε απλωταριές. Οι παραπάνω τρόποι φύτευσης, διάταξης και καλλιέργειας αποτελούν, όπως αναφέρθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο παραδοσιακούς τρόπους αμπελοκαλλιέργειας. Η επιλογή της ύπαρξης των διαφορετικών καλλιεργητικών τεχνικών έχει στόχο, την βιωματική εμπειρία του επισκέπτη και την επαφή του με την αμπελοκαλλιέργεια και τους παραδοσιακούς χειρισμούς της. Πιο αναλυτικά, δίνεται η δυνατότητα στον επισκέπτη, να αντιληφθεί σε βάθος, την ιδιαίτερη καλλιέργεια της αμπελοργίας, να βιώσει τις παραδοσιακές τεχνικές, τις ήπιες και ολιστικές μεθόδους παρέμβασης στο αγροτικό τοπίο και το φυσικό περιβάλλον. Με τον τρόπο αυτό τονίζεται η ιστορικότητα του τόπου και της καλλιέργειας. Ταυτόχρονα, δίνεται η δυνατότητα, του βιώματος των αγροτικών σχέσεων και δομών, μέσω της συμμετοχής στις καλλιεργητικές τεχνικές, της σημαντικότητας των ολιστικών προσεγγίσεων και τελικά μιας ολοκληρωμένης βιωματικής εμπειρίας στο αγροτικό τοπίο και το τοπίο των κυκλαδίτικων αμπελώνων.

Σχετικά με την φύτευση των νέων αμπελώνων, προτείνονται γηγενείς ποικιλίες, κυρίως οινοπαραγωγικές και κάποιες επιτραπέζιες. Οι ποικιλίες αυτές αναφέρονται εκτενώς στο πρώτο κεφάλαιο. Για τις νέες φυτεύσεις προτείνονται οι παρακάτω ποικιλίες, λαμβάνοντας υπ' όψη και τις ποικιλίες που ήδη υπάρχουν και καλλιεργούνται στον αμπελώνα.

- 1 Αθήρι
- 2 Αηδάνι
- 3 Αηδάνι μαύρο
- 4 Μπαστάρδικο
- 5 Ποταμίσι

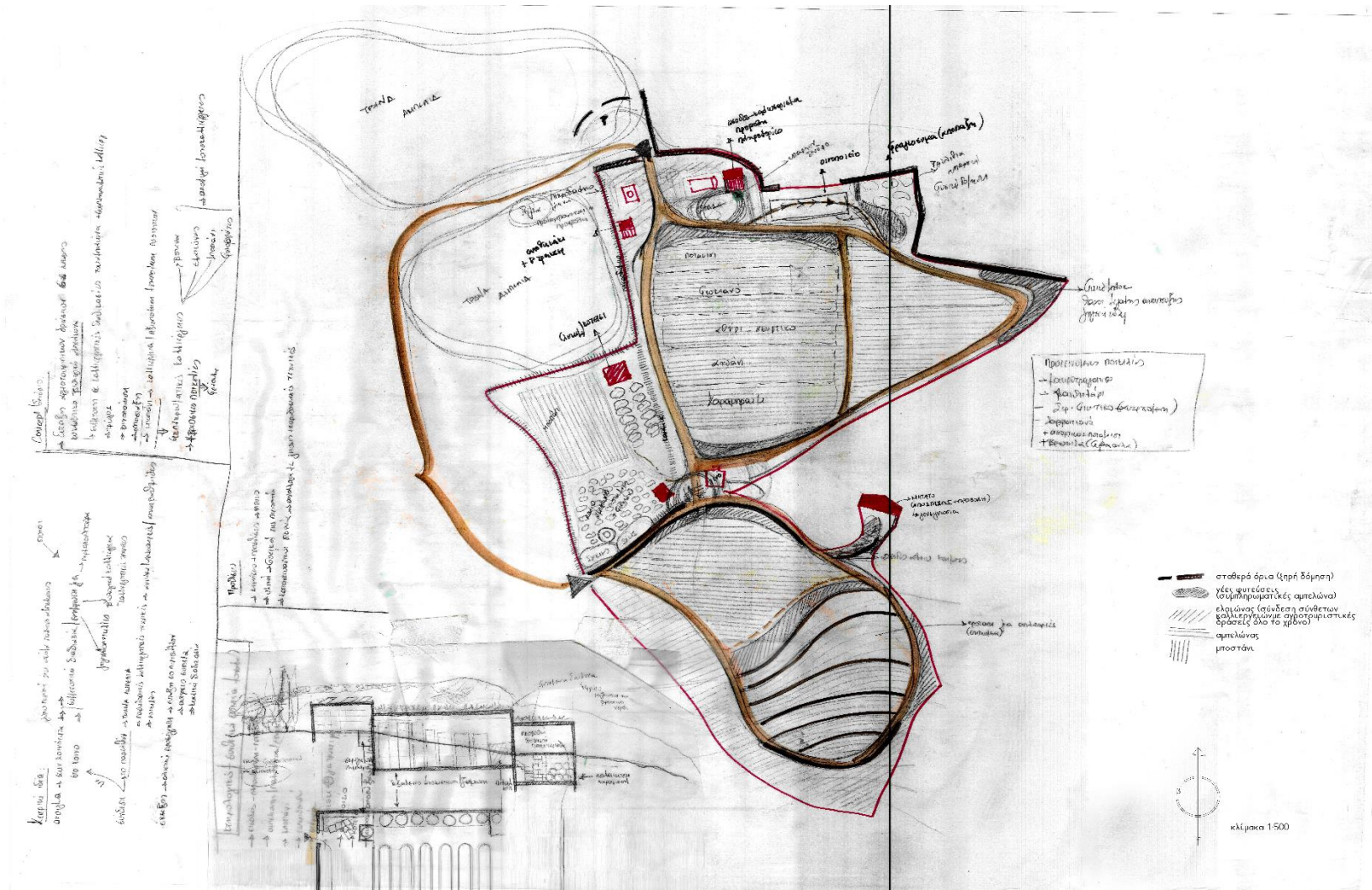
- 6 Φράουλα
- 7 Φοκιανό
- 8 Μανδηλαριά

Η δεύτερη ζώνη αφορά, δευτερεύουσες και συμπληρωματικές καλλιέργειες. Αναλυτικότερα στην ζώνη αυτή εντάσσεται η περιοχή του νέου ελαιώνα, στο νότιο όριο της σύνθεσης. Ο ελαιώνας δημιουργεί όριο στην οπτική σύνδεση με τις κατοικίες που βρίσκονται στον λόφο νότια του οικοπέδου. Επιπρόσθετα στην ίδια ζώνη εντάσσεται και ο φυτοφράχτης στο νοτιοανατολικό κομμάτι του οικοπέδου, που δημιουργεί όριο τόσο οπτικό όσο και φυσικό για την αποφυγή προσπέλασης του κοπαδιού αιγοπροβάτων, που υπάρχει στο διπλανό οικόπεδο. Για την επίτευξη της δημιουργίας του ορίου αυτού, προτείνεται η φύτευση με θάμνους μακίας, υψηλής ανάπτυξης και γηγενών ειδών, καθώς και υποόροφος με φρύγανα και αγροστώδη. Τα είδη που επιλέγονται αφορούν αυτοφυή είδη. Ταυτόχρονα στην ίδια ζώνη εντάσσονται και οι δομές του μποστανιού και του σπαρώνα, στο δυτικό κομμάτι της σύνθεσης καθώς και η περιοχή με τις φραγκοσουκιές, στο βόριο κομμάτι της σύνθεσης. Επιπλέον, στην ίδια ζώνη εντάσσονται και οι συμπληρωματικές φυτεύσεις του αμπελώνα. Πιο συγκεκριμένα προτείνεται, η εποχιακή σπορά του αμπελώνα με δημητριακά, όπως πχ, η βύνη, η άλλες σπορές όπως ο ίβισκος, με στόχο την μείωση των πιθανών ζιζανίων και τον περιορισμό και την καλύτερη υγεία των φυτών. Τέλος, προτείνονται φυτεύσεις με αυτοφυή αρωματικά φυτά, φρύγανα, βότανα, μελισσοκομικά και αγροστώδη φυτά, στις μεταβάσεις των καλλιεργειών, στα πρηνή και στους ελευθέρους χώρους. Οι φυτεύσεις αυτές αποτελούν το τελευταίο κομμάτι της δεύτερης ζώνης και συμβάλουν σημαντικά, στην ενίσχυση της βιοποικιλότητας και την αποφυγή των ενδεχόμενων κινδύνων της μονοκαλλιέργειας.

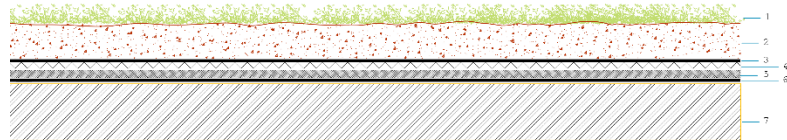
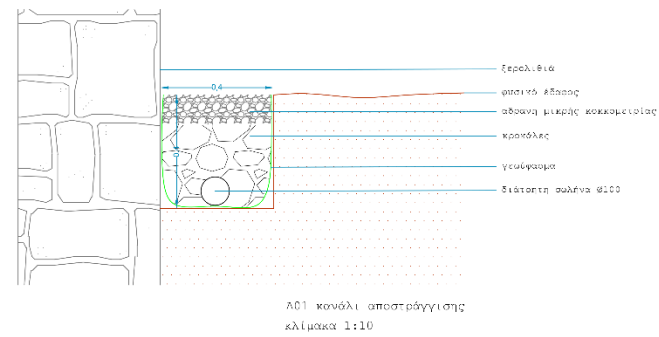
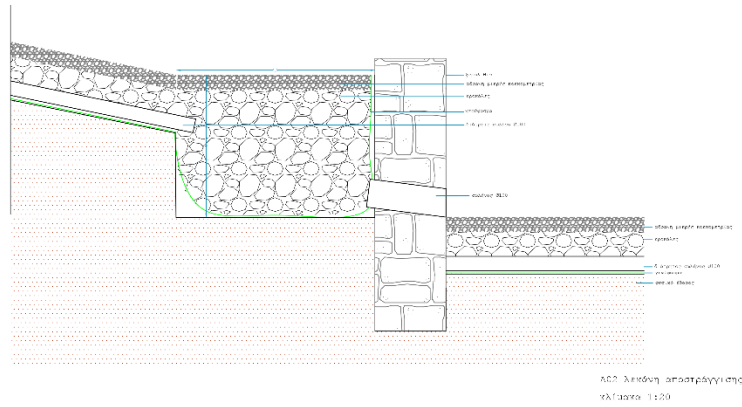
Η Τρίτη ζώνη, αφορά, τα υφιστάμενα και νέα συστήματα των κτιριακών δομών. Πιο συγκεκριμένα, η ζώνη περιλαμβάνει το υφιστάμενο κτίσμα που βρίσκεται κοντά στο χώρο της εισόδου, και προτείνεται να επαναχρησιμοποιηθεί ως χώρος υποδοχής και πληροφόρησης, καθώς και ως μικρό αναψυκτήριο. Στον ίδιο χώρο προτείνεται να εκτίθενται και να πωλούνται, παράγωγα προϊόντα των καλλιεργειών της μονάδας. Επιπλέον, κοντά στο κτίσμα της υποδοχής, στο υπάρχον πρηνές απέναντι από τον βασικό αμπελώνα, προτείνεται η

δημιουργία οινοποιείου για την εξυπηρέτηση των αναγκών τόσο της μονάδας, όσο και άλλων μικρών παραγωγών του νησιού. Με τον τρόπο αυτό η μονάδα παραμένει αυτάρκης, συμμετέχοντας ταυτόχρονα σε ένα συνεργατικό σύστημα αλληλοβοήθειας και συνεργατικότητας με την γύρω κοινότητα. Ταυτόχρονα, στην ίδια ζώνη εντάσσεται το αποθηκάκι και το υπόστεγο του τρακτέρ, η λινό, το βοηθητικό σπιτάκι του παλιού αμπελώνα, το κοτέτσι και τέλος το μητάτο στο νοτιοανατολικό τμήμα της σύνθεσης. Το βοηθητικό σπιτάκι στον παλιό αμπελώνα, προτείνεται να χρησιμοποιηθεί ως χώρος αποθήκευσης προϊόντων και παραμονής της ζύμωσης των τσάμπουρων μετά τον τρύγο. Η προσθήκη του κοτετσιού θεωρείται αναγκαία για την δημιουργία του επιθυμητού βιολογικού λιπάσματος, στα πλαίσια της βιολογικής καλλιέργειας του αμπελώνα. Τέλος στο υφιστάμενο μητάτο, προτείνεται η επανάχρησή του ως χώρος αποστάξεων και παλαιώσης του παραγόμενου τσίπουρου. Ταυτόχρονα στον εξωτερικό του μητάτου προτείνεται η δημιουργία πλατείας και χώρου γευσιγνωσίας, για την επαφή των επισκεπτών τόσο με την παραγωγή όσο και με τα παραγόμενα προϊόντα.

Παρακάτω παρατίθενται το σχέδιο με τα σκίτσα προμελέτης, το σχέδιο γενικής κάτοψης πρότασης με τις ζώνες φύτευσης, η πινακίδα γενικής κάτοψης με τρισδιάστατες απεικονίσεις της μελέτης, το σχέδιο σχετικά με τη συνθετική πρόταση για την περιοχή του μητάτου και το σχέδιο με τις κατασκευαστικές λεπτομέρειες (Σχέδια 2-6).

Σχέδιο 2 Σκίτσα προμελέτης

- 1 βλάβη
- 2 κλαστικό σπασίμα ενάπτυξη βλάβη
- 3 διηθητικό σάλο συγκράτηση νερού/αέρος ανάστροφο
- 4 αποστραγγιστική - κλαστική σιμάνη
- 5 σπασίμα προστασία και συγκράτηση υγρασίας
- 6 κερφόνη αντι-μικροβιακή προστασία
- 7 κατασκευή δώματος με πρόσοψη στράσης στεγνωσίωσης

Λ03 τομή φυτεμένου δώματος εκτακτικού τύπου κλίμακα 1:10

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΣΕ ΥΠΑΡΧΩΝ ΑΜΠΕΛΩΝΑ ΣΤΗ ΝΑΞΟ

ΤΙΤΛΟΣ	
ΔΙΑΔΙΚΑΙΑ	11-06-2023
ΜΕΡΕΤΗ	ΕΜΦΩΜΙΝΙΑ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΕΣ ΔΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ	Α02
ΘΕΜΑ ΣΧΕΔΙΟΥ	ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ 1:50
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ
Μ. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ	
ΕΠΙΘΕΛΟΝ	Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική Τοπίου Τμήμα Φυτικής Παραγωγής Γ.Π.Α.
Αλεβίζου Κατερίνα	
ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ	

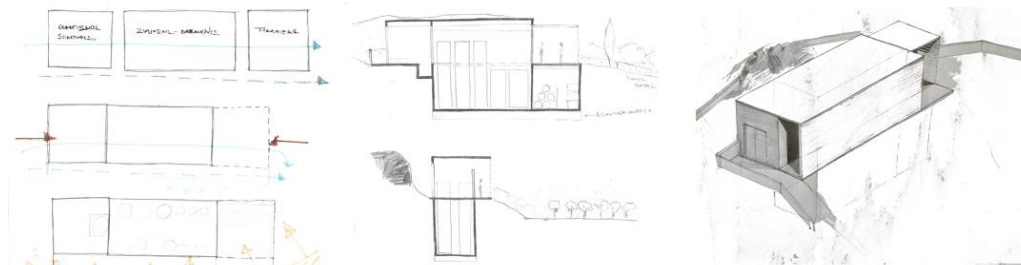
Σχέδιο 6 Κατασκευαστικές λεπτομέρειες Λ01 Κανάλι αποστράγγισης, Λ02 Λεκάνη αποστράγγισης, Λ03 τομή φυτεμένου δώματος

Το οινοποιείο

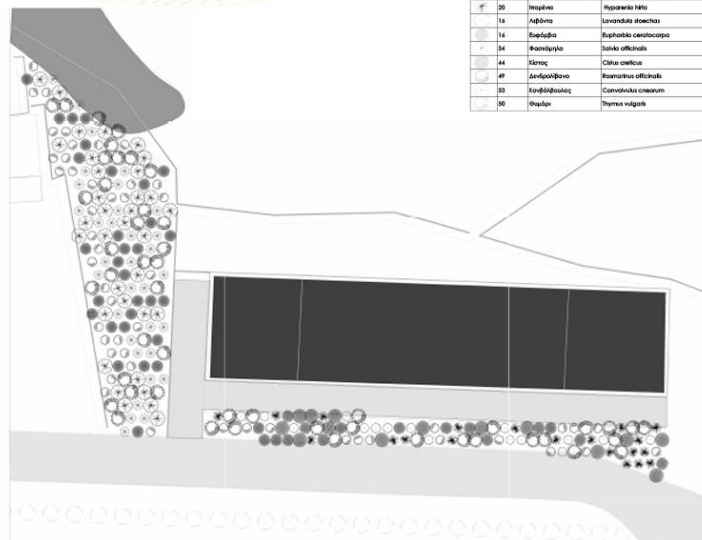
Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, για τις ανάγκες της προτεινομένης οινοπαραγωγικής μονάδας, προτείνεται η δημιουργία οινοποιείου στο βόρειο τμήμα της σύνθεσης. Στο σημείο αυτό, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι, η αρχιτεκτονική σύνθεση του κτιρίου του οινοποιείου δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας εργασίας. Ωστόσο, θεωρείται σημαντική η πρόταση της προσθήκης του, βάση των αναγκών της μονάδας όπως αυτοί προέκυψαν από την μελέτη των προηγούμενων κεφαλαίων. Αντιστοίχως, θεωρούνται αντικείμενα της εργασίας και ως τέτοια κρίνονται σημαντικά: η πρόταση της χωροθέτησης του στη σύνθεση, ο προσανατολισμός του και η γενική συνθετική δομή του. Βασικός στόχος της συνθετικής ιδέα του οινοποιείου αποτελεί η ένταξή του στο περιβάλλον. Κατά συνέπεια επιλέγεται η τοποθέτησή του στο υπάρχον πρανάς στο βόρειο τμήμα της σύνθεσης και η χωροθέτησης του μεγαλύτερου του τμήματος ως υπόσκαφο στο υπάρχον πρανάς. Είναι αναγκαίο να σημειωθεί ότι ο χώρος των δεξαμενών ενός οινοποιείου, μπορεί να ξεπεράσει τα επτά μέτρα σε ύψος. Ταυτόχρονα, από τη θέση του πρανούς δημιουργείται οπτική φυγή προς όλη σχεδόν την έκταση του γραμμικού αμπελώνα και του αμπελώνα στις αναβαθμίδες. Το κτίριο εκτείνεται γραμμικά κατά μήκος του πρανούς με νότιο προσανατολισμό. Τα υφιστάμενα βράχια και η ξερολιθιά στην πλάτη του κτηρίου δημιουργούν προστασία από τους βόρειους ανέμους. Επιπρόσθετα, κρίνεται αναγκαία η δημιουργία δύο ξεχωριστών διαδρομών, δύο ταχυτήτων: μια διαδρομή, εσωτερικά του κτηρίου, για την επίσκεψη όλων των χώρων και μια ακόμα γραμμική διαδρομή που τρέχει το κτίριο εξωτερικά. Η δεύτερη διαδρομή δίνει την δυνατότητα στον επισκέπτη να έρθει σε επαφή με την διαδικασία της οινοποίησης και των χώρων του οινοποιείου, χωρίς να εισέλθει στο εσωτερικό του. Για την εξυπηρέτηση των αναγκών της διαδρομής αυτής, τοποθετούνται μεγάλα ανοίγματα με υαλοπετάσματα σε όλη την νότια όψη του κτηρίου. Συγχρόνως, προτείνεται η δημιουργία κελυφώδους διαδρόμου εκτός του κτηρίου, παράλληλα με την δομή του, καλυμμένο με ξύλινες περσίδες για την καλύτερη σκίαση των χώρων. Τέλος, προτείνεται η φύτευση του δώματος του οινοποιείου. Παρακάτω παρατίθεται το σχέδιο της σύνθεσης του οινοποιείου (Σχέδιο 7).

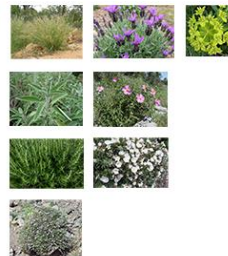
άποψη πρόσοψης οινοποιείου

συνθετική πορεία

Σύμβολο	Ποσότητα	Όνομα είδους	Επιστημολογία
20	1	Πικραλίδα	Hippocrepis emerus
16	1	Αρβόλα	Linum catharticum
18	1	Ευφράσια	Euphrasia cuneolata
34	1	Φασμηλόχοι	Salvia officinalis
44	1	Κάπρος	Calva officinalis
48	1	Λαδοκόλλο	Thymus officinalis
22	1	Καυφοκίτρινος	Centaurium erythraea
30	1	Φαλίσκος	Thymus vulgaris

Φυτοτεχνικό
κλίμακα 1:100

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΣΕ ΥΠΑΡΧΩΝ ΑΜΠΕΛΩΝΑ ΣΤΗ ΝΑΞΟ

ΤΙΤΛΟΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

11-06-2023

ΜΕΛΕΤΗ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ

ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ 2 ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΟ

A02

ΘΕΜΑ ΣΧΕΔΙΟΥ

ΚΛΙΜΑΚΑ

Μ. Ποποφωτίου

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ

Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική Τοπίου
Τμήμα Φυτικής Παραγωγής
Γ.Π.Α.

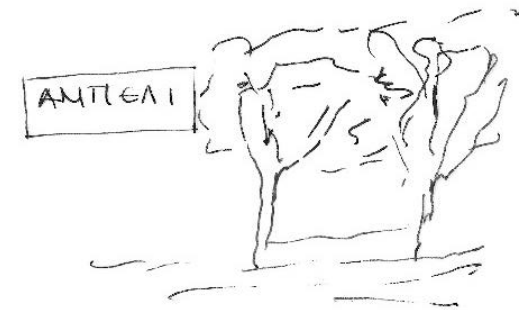
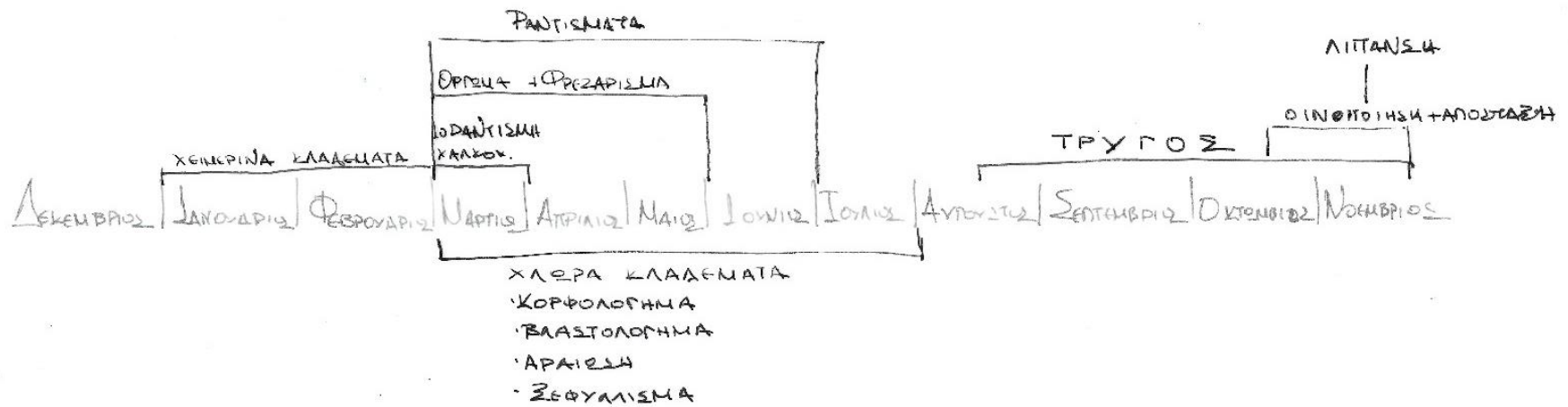
Αλεβίζου Κοτερίνα

ΕΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ

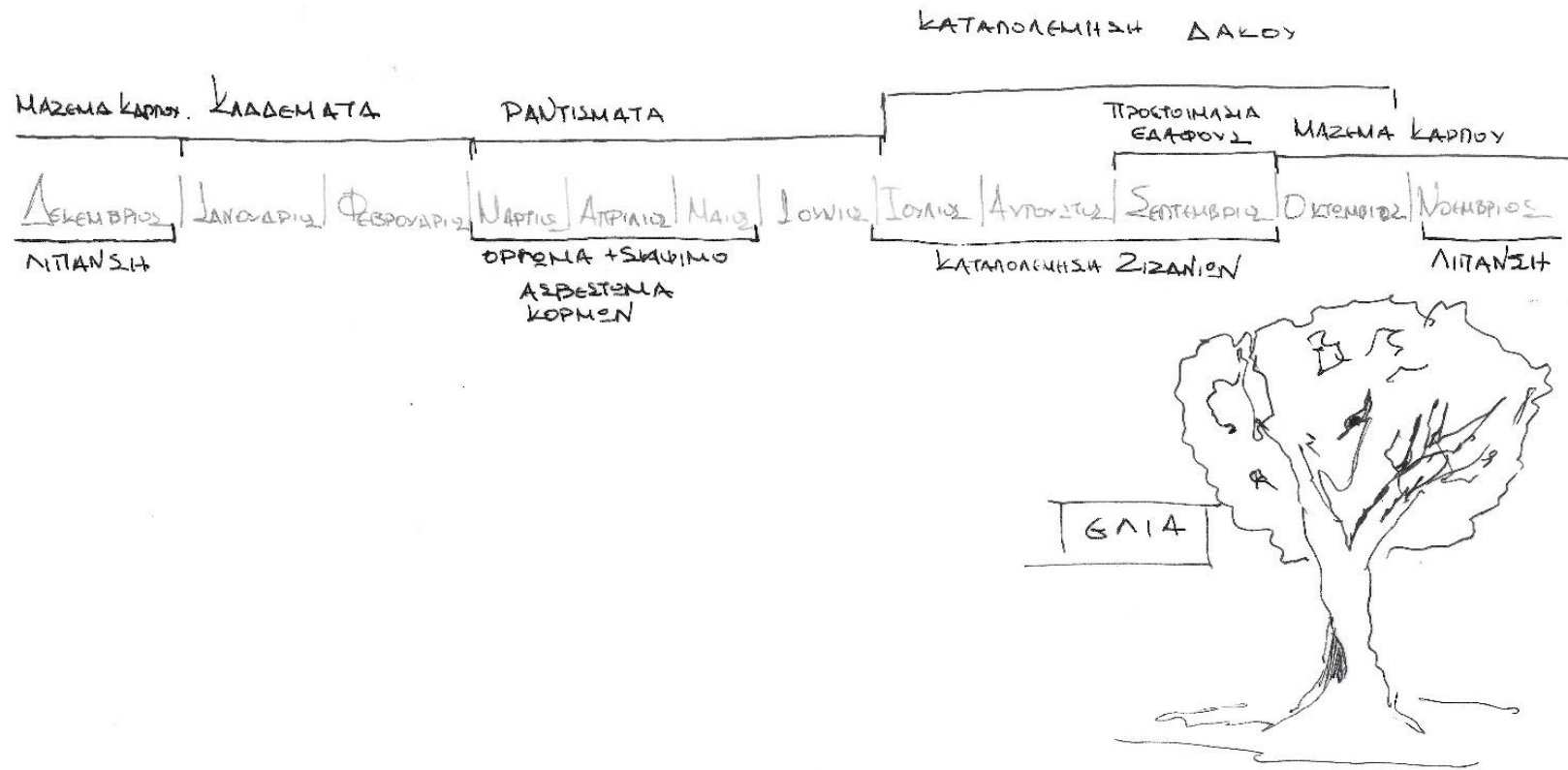
Σχέδιο 7 Σύνθεση οινοποιείου

Οι δράσεις

Στόχος της μονάδας είναι η επαφή του επισκέπτη με το αγροτικό τοπίο και η βιωματική εμπειρία του τόπου που επισκέπτεται. Στα πλαίσια του στόχου αυτού, ο επισκέπτης έχει την δυνατότητα, να συμμετάσχει σε καλλιεργητικές εργασίες που αφορούν τα παραγωγικά κομμάτια της μονάδας. Συγχρόνως δίνεται η δυνατότητα της συμμετοχής σε μεταποιητικές διαδικασίες των παραγόμενων προϊόντων στα πλαίσια της μονάδας αλλά και εκτός αυτής. Πιο αναλυτικά, κρίνεται σημαντική η επαφή και το άνοιγμα της μονάδας προς την κοινότητα. Για τον σκοπό αυτό, προτείνεται η συνεργασία της μονάδας με άλλες παραγωγικές δομές της κοινότητας. Σχετικά με τις καλλιεργητικές εργασίες που λαμβάνουν χώρα στην μονάδα, είναι αναγκαίο να σημειωθεί ότι αυτές εναλλάσσονται στο πέρασμα του χρόνου. Στις παρακάτω εικόνες διαγραμμάτων αναφέρονται οι δράσεις που μπορεί να συμμετάσχει ο επισκέπτης ανά μήνα, σχετικά με τις καλλιέργειες του αμπελιού και της ελιάς.

Εικόνα 20 Καλλιεργητικές εργασίες στον αμπελώνα

Εικόνα 21 Καλλιεργητικές εργασίες στον ελαιώνα

Επίλογος

Το νησί της Νάξου όπως και τα περισσότερα νησιά και τουριστικά θέρετρα σήμερα, εκφυλλίζονται, αλλάζουν μορφή, δομή και ποιότητες, στο όνομα του τουρισμού, της ανάπτυξης και των χρημάτων. Ωστόσο η ανάπτυξη αυτή αφορά κυρίως τα οικονομικά δεδομένα και τις ευκαιρίες. Δεν αφορά τους τόπους, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, τις ιδιαίτερες ανάγκες και την διατήρηση του χαρακτήρα τους και των επιμέρους στοιχείων που τον συνθέτουν. Ταυτόχρονα, είναι γεγονός ότι στο όνομα του μαζικού τουρισμού, εξαντλούνται φυσικά αποθέματα των εκάστοτε τόπων, με άμεσα αποτελέσματα στο φυσικό περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα, αγνοούνται και καταπατώνται φυσικά ενδιαίτηματα, περιοχές natuga, καταφύγια άγριας ζωής, όχι από τους επισκέπτες, αλλά συχνότερα από τουριστικές επενδύσεις και καταλύματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το κεδρόδασος, στην περιοχή Αλυκό της Νάξου, όπου αποδεδειγμένα πια (μελέτες Δασαρχείου Σύρου) απειλείται με εξαφάνιση. Στον ίδιο τόπο, οι τουριστικές επιχειρήσεις επεκτείνονται, η συνεχής διέλευση οχημάτων από τον χωματόδρομο που διέρχεται μέσα από το κεδροδάσος, επιδεινώνει την φυτοπαθολογική κατάσταση των θαλασσόκεδρων.

Καταλήγοντας, ακόμα και αν είναι δυνατόν να αγνοηθεί η αισθητική υποβάθμιση των τοπίων αυτών, η εξάλειψη των αυθεντικών, παραδοσιακών χαρακτηριστικών τους, των ιδιαίτερων στοιχείων που τα καθιστά μοναδικά, στοιχεία που είναι στην πραγματικότητα οι πόλοι έλξης του τουριστικού κοινού, είναι δεδομένη η κατασπατάληση και εξάλειψη των φυσικών πόρων και η καταπάτηση του φυσικού περιβάλλοντος. Δεν λαμβάνεται υπόψη συνεπώς, η φέρουσα ικανότητα των τόπων αυτών, γεγονός με ορατά και απτά αποτελέσματα σήμερα. Κατά συνέπεια θα είναι αρκετά τα παραδείγματα, που οι ανθρωπογενείς πιέσεις, θα καταστρέψουν τόπους και ποιότητες με αποτέλεσμα, να μην μπορεί να τους βιώσει ούτε ούτε επισκέπτης, ούτε ντόπιος. Οι αγροτουριστικές δομές μπορούν να δημιουργήσουν τις συνθήκες για βιωματικές εμπειρίες για τους επισκέπτες, με σεβασμό στον τόπο, τις ανάγκες και τις δυνατότητές του. Η ιδιαίτερη και αναγκαία σχέση και επαφή με την αγροτική ζωή και το φυσικό περιβάλλον, μπορεί να αποτελέσει αφετηρία επαναπροσδιορισμού της σχέσης του τουρισμού, με τα τοπία και τους τόπους, με στόχο βιωσιμότερες επεμβάσεις και ολιστικές προσεγγίσεις.

Βιβλιογραφία

1 από επιστημονικό περιοδικό και βιβλία

Arzo, I., González, S., & Palacios, V. (2010). The Organic Wine Industry: A Spanish Case Study. *Spanish Journal of Agricultural Research*, 8(2), 424-435.

Barham, Elizabeth. 2003. "Translating Terroir: The Global Challenge of French AOC Labeling." *Journal of Rural Studies, International Perspectives on Alternative Agro-Food Networks: Quality, Embeddedness, Bio-Politics*, 19 (1): 127–38. [https://doi.org/10.1016/S0743-0167\(02\)00052-9](https://doi.org/10.1016/S0743-0167(02)00052-9).

Brady, M. (2011). A theoretical framework to identify authentic and potential policy targets in the Common Agricultural Policy. *European Review of Agricultural Economics*, 38(1), 77-104.

Brady, M. n.d. "A Theoretical Framework to Identify Authentic and Potential Policy Targets in the Common Agricultural Policy." *European Review of Agricultural Economics* 1 (38): 77–104.

Corino, Lorenzo, and Antonio Calo. 2001. "Sustainable Viticulture: Current Practices and Future Developments." *Agriculturae Conspectus Scientificus (ACS) (Acs@agr.Hr)*; Vol.66 No.1 66 (March).

Crow, Jim, Stelios Lekakis, and Sam Turner. 2021. "Τοπίο Και Οικισμός Στη Βυζαντινή Νάξο." In.

Gladstones, J. 1992. *Viticulture and Environment*. Winetitles.

Gonda, T, and Z Raffay. 2015. "Theme Routes in Tourism- and Spatial Development – Findings of Project Initiatives in the Framework of the Leonardo New Trail Jobs." In.

Hall, Colin, Brock Cambourne, Niki Macionis, and Gary Johnson. 1997. "Wine Tourism and Network Development in Australia and New Zealand: Review, Establishment and Prospects." *International Journal of Wine Marketing* 9 (December): 5–31. <https://doi.org/10.1108/eb008668>.

Haynes, S.J. 1999. "Geology and Wine 1. Concept of Terroir and the Role of Geology." *Geoscience Canada* 26 (4): 190–94.

Koundouras, S., Marinos, V., Gkoulioti, A., Kotseridis, Y., & van Leeuwen, C. (2006). Influence of Vineyard Location and Vine Water Status on Fruit Maturation of Nonirrigated Cv. Agiorgitiko (*Vitis vinifera* L.). Effects on Wine Phenolic and Aroma Components. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 54(14), 5077–5086.

Maicas, Sergi. 2021. "Advances in Wine Fermentation." *Fermentation* 7 (3): 187. <https://doi.org/10.3390/fermentation7030187>.

Reeve, J. R., Carpenter-Boggs, L., Reganold, J. P., York, A. L., McGourty, G., & McCloskey, L. P. (2005). Soil and Winegrape Quality in Biodynamically and Organically Managed Vineyards. *American Journal of Enology and Viticulture*, 56(4), 367-376.

Scalabrelli, Giancarlo. 2015. "SUSTAINABLE VITICULTURE FROM THEORY TO PRACTICE." In . <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.1424.7126>.

Sergis, Manolis. 2020. "«Η Ιστορικότητα Του Τοπίου: Το Παράδειγμα Μιας Αγροτικής Κοινότητας Της Νάξου, 1953-2003»," April.

Spilanis, I., & Vayanni, H. 2013. Sustainable Wine Tourism: The Case of the Wineries in Santorini. *Tourismos: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, 8(2), 67-84.

Unwin, Tim. 2005. *Wine and the Vine: An Historical Geography of Viticulture and the Wine Trade*. *Wine and the Vine: An Historical Geography of Viticulture and the Wine Trade*. <https://doi.org/10.4324/9780203013267>.

Van Westering, Jetske. 1999. "Heritage and Gastronomy: The Pursuits of the 'New Tourist''," *International Journal of Heritage Studies*, 5 (2): 75–81. <https://doi.org/10.1080/13527259908722252>.

Ασημακοπούλου, Άννα, and Αλέξιος Αλεξόπουλος. 2013. "ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΑ" 2013. <https://docplayer.gr/6839028-Ampeloyrgia-simeioseis-theoritikoy-meroys-mathimatos-dr-anna-asimakopoyloy-dr-alexios-alexopoylos-epikoyroi-kathigites-tmimatos-fytikis-paragogis.html>.

Καζαντζάκης, Νίκος. 1964. «Αναφορά στο Γκρέκο», Εκδόσεις Καζαντζάκη ISBN:9607948505

2 Διατριβές

Stavrianos, Stefanos. 2021. "Τουρισμός Και Τοπική Ανάπτυξη: Η Μελέτη Περίπτωσης Της Νάξου," January. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.14785740>.

Αγαθαγγελίδου, Ησαία. 2020. "Διερεύνηση των χαρακτηριστικών και των προοπτικών ανάπτυξης του οινικού τουρισμού στην Σαντορίνη." Χίος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (Δ.Π.Μ.Σ.) «ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ. <http://hellanicus.lib.aegean.gr/handle/11610/21193>.

Αποστολάτου, Ελένη. 2012. "Το Αγροτικό Τοπίο Του Αμπελώνα Της Κεφαλλονιάς." Μεταπτυχιακή διατριβή, Αθήνα: Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης, Π.Μ.Σ. Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου.

Γούλα, Αθηνά. 2018. "Οι θεματικές και περιγηγητικές διαδρομές ως μορφή εναλλακτικού τουρισμού." Ερευνητική εργασία, Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης.

Δημητρακάκης, Κ.Γ. 1998. Αμπελουργία. Καλλιεργητής.

Ευελπίδου, Νικολέττα. 2001. "Γεωμορφολογικές και περιβαλλοντικές παρατηρήσεις στη νήσο Νάξο, με τη χρησιμοποίηση μεθόδων τηλεανίχνευσης και G.I.S." Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Σχολή Θετικών Επιστημών. Τμήμα Γεωλογίας. Τομέας Γεωγραφίας - Κλιματολογίας. <http://hdl.handle.net/10442/hedi/22293>.

Ζαμβούτης, Β. Γιάννης, and Α. Μαρία Τσιβεριώτου. 2003. Στοιχεία Αμπελουργίας Και Οινολογίας. Ίων.

Κούσουλας, Κ.Ι. 1995. Αμπελουργία. Εκδοτική Αγροτεχνική Α.Ε.

Παπαλαζαρίδου, Καλλιόπη Θεοδοσίου. 2010. "Βιώσιμη τουριστική αναπτυξιακή προοπτική βασισμένη στον εναλλακτικό τουρισμό: η περίπτωση του νομού Φλώρινας." Μεταπτυχιακή διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών. <http://ikee.lib.auth.gr/record/126422?ln=el>.

Ταούκη, Σαβίνα, and Αλεξάνδρα Λαουλάκου. 2019. "Οιοποείο Στη Νάξο." Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)

Τσάρτας, Πάρης, Σμαράγδα Σαγκότση, and Άννα Κυριακάκη. 1996. Τουρίστες, Ταξίδια, Τόποι: Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις Στον Τουρισμό. ΚΡΙΤΙΚΗ.

3 Νομοθεσία

EC. (2012). Commission Implementing Regulation (EU) No 203/2012 of 8 March 2012 amending Regulation (EC) No 889/2008 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC) No 834/2007.

EU. (2016). Commission Implementing Regulation (EU) 2016/2013 of 11 November 2016 entering a name in the register of protected designations of origin and protected geographical indications (Vinsanto (PDO)).

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (2010). Ν. 3861/2010 «Ενίσχυση της διαφάνειας με την υποχρεωτική ανάρτηση νόμων και πράξεων κυβερνητικών, διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων στο Διαδίκτυο «Πρόγραμμα Διαφάνεια» και άλλες διατάξεις».

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (2010). Ν. 3874/2010 «Μητρώο Αγροτών και Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων».

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (2014). Ν. 4276/2014 «Απλοποίηση διαδικασιών λειτουργίας τουριστικών επιχειρήσεων και τουριστικών υποδομών, ειδικές μορφές τουρισμού και άλλες διατάξεις».

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (2015). π.δ. 70/2015 «Ανασύσταση των Υπουργείων Πολιτισμού και Αθλητισμού, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων...Μεταφορά της Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας στο Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού».

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (2016). π.δ. 123/2016 «Ανασύσταση και μετονομασία Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, ανασύσταση Υπουργείου Τουρισμού, ίδρυση Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής και Υπουργείου

Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης, μετονομασία Υπουργείων Εσωτερικών και Διοικητικών Ανασυγκρότηση - Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων».

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (2017). π.δ. 127/2017 «Οργανισμός Υπουργείου Τουρισμού».

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (2018). π.δ. 59/2018 «Επιτρεπόμενες χρήσεις γης».

EC. (2007). Council Regulation (EC) No 834/2007 of 28 June 2007 on organic production and labeling of organic products and repealing Regulation (EEC) No 2092/91.

“Νόμος 4582/2018 - ΦΕΚ 208/A/11-12-2018 (Κωδικοποιημένος).” 2018. e-nomothesia.gr | Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας. December 12, 2018. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-tourismos/nomos-4582-2018-phek-208a-11-12-2018.html>.

4 από ιστοσελίδα

“Home | OIV.” n.d. Accessed April 25, 2023. <https://www.oiv.int/>.

“Αγροτουρισμός.” 2022. In Βικιπαίδεια. <https://el.wikipedia.org/w/index.php?title=%CE%91%CE%B3%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82&oldid=9717768>.

“Αμπελουργία.” 2022. In Βικιπαίδεια. <https://el.wikipedia.org/w/index.php?title=%CE%91%CE%BC%CF%80%CE%B5%CE%BB%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1&oldid=9739477>.

“Κατηγορίες οίνων.” n.d. Wines of Greece (blog). Accessed May 2, 2023. <https://winesofgreece.org/el/articles/%ce%ba%ce%b1%cf%84%ce%b7%ce%b3%ce%bf%cf%81%ce%af%ce%b5%cf%82-%ce%bf%ce%af%ce%bd%cf%89%ce%bd/>.

“Νησιά / Νάξος, NaturaGraeca.” n.d. Accessed June 5, 2023.
<https://www.naturagraeca.com/ws/131,193,93,1,1,%CE%9D%CE%AC%CE%BE%CE%BF%CF%82>.

Μιχαήλ, Γ., Ε. Παγκρατίου, and Ν. Πουλογιάννη. 2009. ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΞΕΡΟΛΙΘΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ. Ιωάννινα.
<https://www.scribd.com/doc/38397138/%CE%95%CE%93%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%A1%CE%99%CE%94%CE%99%CE%9F-%CE%9E%CE%95%CE%A1%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%98%CE%99%CE%9A%CE%A9%CE%9D-%CE%9A%CE%91%CE%A4%CE%91%CE%A3%CE%9A%CE%95%CE%A5%CE%A9%CE%9D>.

Παραρτήματα

Συμπληρωματικά του παρόντος τεύχους, δίνεται ξεχωριστό ένθετο των σχεδίων υπο κλίμακα.

Εικόνα 22 Αναβαθμίδες | Ξερολιθιές | Κινίδαρος 2022